

INUIT
PISINNAATITAAFFIINUT
INSTITUTI

Inuit Pisinnaatitaaffiit Kalaallit Nunaata Siunnersuisoqatigiivi
Grønlands Råd for Menneskerettigheder

ILINNIARTITAANEQ
AAMMA INUIT
PISINNAATITAAFFIINI
ATUARTITSINEQ

KALAALLIT NUNAANNI KILLIFFIK
2021

**ILINNIARTITAANEQ AAMMA INUIT PISINNAATITAAFFIINI ATUARTITSINEQ
KALAALLIT NUNAANNI KILLIFFIK 2021**

Aaqqissuisut: Annecathrine Carl, Arnajaaq Lynge, Aviâja Egede Lynge, Lise Garkier Hendriksen, Cecilia Decara, Nadja Filskov, Christoffer Badse (akisuss.)
immersueqataapputtaaq Kalaallit Nunaanni Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit
Siunnersuisoqatigiit ilaasortai sinneri.

Nalunaarusiap aaqqissornera marts 2021mi naammassineqarpoq. Aprilimi 2021mi
Inatsisartunut qinersereernerup kingorna naalackersuisoqarfiit aaqqissuuneqarnerat
allanngortinneqarpoq taamaattumik naalackersuisoqarfiusimasunut ilaatigut
nalunaarusiami allaqqasarput. Nalunaarusiami innersuussutit sulii atuupput
nalackersuisoqarfinnullu suliaasaqarfinnut innersuussisuullutik.

Nalunaarusiaq una nalunaarusiat arlallit ilagaat, taakkunani Inuit Pisinnaatitaaffiinut
Institutti aamma Kalaallit Nunaanni Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit
Kalaallit Nunaanni inuit pisinnaatitaaffiini pissutsit killiffissiorpaat. Nalunaarusiani
inuit pisinnaatitaaffiini pissutsit toqqakkat allaaserineqarput sammisanilu
ataasiakkaani inuit pisinnaatitaaffiinik illersuinerup pitsanngorsarnissaanut
innersuussisoqarluni. Ukunani paasisaqarnerugit menneskeret.dk aamma
humanrights.gl.

ISBN 978-87-93893-95-5
e-ISBN 978-87-93893-97-9

Ilusilersuisoq: Hedda Bank
Saqqaaani assi: John Rasmussen, Narsaq Foto
Kalaallisuunngortitsisoq: Athena Mathæussen

© 2021 Kalaallit Nunaanni Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit aamma
Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Institutti – Danmarkimi Nuna Tamakkerlugu Inuit
Pisinnaatitaaffiinut Institutti

Saqqummersitaq una taassumaluunniit ilaa issuagaq erseqqissumik allallugu
niuernerunngitsumi atugassatut issuarneqarsinnaavoq.

Saqqummersitatta paasiuminartuunissaat anguniarparput. Assersuutigalugu
naqinnerit angisuut, titarnerit naatsut, oqaaseqatigiit ikittut, oqaatsinik avissinerit
ikittut, tunuliaqutaa erseqqarissoq aamma sinaakkusikkat erseqqarissut atorpavut.

EQIKKAANEQ	5
SUMMARY	7
KAPITALI 1 – SULIASSAQARFIMMI INERIARTORNEQ	9
KAPITALI 2 – NUNANI TAMALAANI SINAACKUTIT	11
2.1 ILINNIARTITAANISSAMUT PISINNAATITAAFFIK	11
2.2 INUIT PISINNAATITAAFFIINI ATUARTITSINEQ	13
2.3 NP-P PIUJUARTITSILLUNI INERIARTORNERMUT NUNARSUARMI ANGUNIAGAI	14
KAPITALI 3 – NUNA TAMAKKERLUGU SINAACKUT	16
3.1 ILINNIARTITAANERMUT PERIUSISSIAQ AAMMA ILINNIARTITAANERMUT PILERSAARUT	16
3.2 MEEQQAT ATUARFIAT	16
3.3 INUUSUTTUT ILINNIAGAAT	17
3.4 ILINNIAKKAT ATORFINISSUTAASUSSAT	17
KAPITALI 4 – MEEQQAT ATUARFIANNI UNAMMILLIGASSAT NALINGINNAASUT	18
4.1 INUIT PISINNAATITAAFFIINIK ILLERSUGAANEQ: MEEQQAT ILINNIAGAQAARNISSAMUT PISINNAATITAAFFEQARPUT	18
4.2 KALAALLIT NUNAANNI PISSUTSIT: ATUARTUT ATAAISIAKKAAT PISARIAQARTITAANNIK NAAPITSINISSAMUT UNAMMILLIGASSAT	19
KAPITALI 5 – MEEQQAT ATUARFIANNI MEEQQAT PISINNAATITAAFFII PILLUGIT ATUARTITSISARNERMIK NUKITTORSAANEQ	23
5.1 INUIT PISINNAATITAAFFIINIK ILLERSUINEQ: MEEQQAT PISINNAATITAAFFITIK PILLUGIT ATUARTINNEQARTARIAQARPUT	23
5.2 KALAALLIT NUNAANNI PISSUTSIT: ILIUUSEQARSINNAANERMUT PISINNAATITAAFFIK PILLUGU ILISIMASAQARNEQ PISARIAQARTINNEQARPOQ	24

KAPITALI 6 – INUUSUTTUT ILINNIARFIINNIK NAAPITSINERMI TAAMAATITSISARNEQ AAMMA APORFIIT	26
6.1.1 NUIT PISINNAATITAAFFIINIK ILLERSUINEQ: INUUSUTTUT ILINNIARFII KIKKUNNUT TAMANUT AMMASUUSSAPPUT	26
6.2 KALAALLIT NUNAANNI PISSUTSIT: ILINNIAKKAMIK UNITSITSISARNERUP ANNERTUNERANUT PISSUTSIT ARTORNARTUT	26
KAPITALI 7 – ILINNIAKKAT ATORFINISSUTAASUSSAT AAMMA INUIT PISINNAATITAAFFII	29
7.1 INUIT PISINNAATITAAFFIINIK ILLERSUINEQ: PISORTANI A TORFILLIT SOORLU POLITIIT, ILINNIARTITSISUT AAMMA ISUMAGINNINNERMI SIUNNERSORTIT INUIT PISINNAATITAAFFII PILLUGIT ATUARTINNEQARTASSAPPUT	29
7.2 KALAALLIT NUNAANNI PISSUTSIT: KIKKUT TAMARMIUNNGITSUT OQARTUSSAASUT SULIASSAANNIK NAAMMASSINNINNISSAMUT NAAMMAGINARTUMIK PIAREERSIMAPPUT	30
KAPITALI 8 – ILINNIARNEQ PILLUGU PILERSAARUMMUT INUIT PISINNAATITAAFFIINIK ILANGUSSINEQ	34
8.1 INUIT PISINNAATITAAFFIINIK ILLERSUINEQ: NUNA TAMAKKERLUGU ILIUUSISSATUT PILERSAARUSIORNISSAMUT KAJUMISSAARINEQ	34
8.2 KALAALLIT NUNAANNI PISSUTSIT: INUIT PISINNAATITAAFFIISA UKKATARINEQARNISSAASA ILANNGUNNEQARNISSAA TULLUARTUUSSAAQ	34
INAAARUTAASUMIK NASSUIAATIT	36

Meeqqat inuusuttullu tamarmik tunngaviusumik ilinniarnissamut pisinnaatitaaffeqarput, soorlu naalagaaffiup qulakkeertussaagaa inuit pisinnaatitaaffii pillugit ilisimasanik paasissutissanillu sapinngisamik siammasinnerpaamik pissarsisoqarsinnaassasoq. Inuit pisinnaatitaaffii pillugit atuartitsineq tunngaviusumik atuarfimmi kiisalu sullinniakkanut attuumassuteqartunut soorlu assersuutigalugu meeqqat atuarkianni ilinniartitsisunut, isumaginninnermik siunnersortinut aamma isumaginninnermik perorsaasunut neqeroorutigineqartariaqarpoq.

Nunap ilusaa aamma IT-kkut attaveqatigiinneq (zonet pingasut assigiinngitsunik attaveqarfinnik teknologiillit nioqqutillu atassuteqartut) ilinniartitaaneq pillugu suliassaqarfimmi unammilligassanik immikkut ittunik pilersitsipput. Tamanna ilaatigut ersersinneqarpoq, ilinniagaq qaffasinnerpaaq naammassineqarsimasoq 16-74-inik ukiullit akornanni 60,5 procentit missaanniittut tassaasoq meeqqat atuarkiat, nunani avannarlerni allani 25 procentit missaanniittoq.¹

Nalunaarusiami matumani ilinniartitaanermut suliassaqarfimmut atatillugu ajornartorsiutit ilaat eqqartorneqarput. Tamanna assersuutigalugu ilinniartitaanissamut pisinnaatitaaffimmut atuuppoq, meeqqat atuarkianni ilinniarsinnaatitaanermut atatillugu unammillernartut immikkut ukkataralugit, matuma ataani elevhjeminik, immikkut atuartitaanermik aamma ilinniartitsisut piginnaasaanni unammilligassat, kiisalu inuusuttut ilinniarkiini (ilinniarnertuunngorniarkiit, teknikkikkut aamma inuusutissarsiornikkut inuusuttut ilinniagaat) oqaatsitigut akimmiffiit. Ilaatigut innersuussutigaarput, Naalakkersuisut kommunit suleqatigalugit ilinniartitsisut ilinniarsimasut illoqarfinni minnerniittut nunaqarfinniittullu kajumissaarnissaannut paariinnarnissaannullu suliniutinik allanik aallartisaassasut, kiisalu qulakkiissallugu, immikkut atuartitsinermi ilinniartitsisusartut ilinniagaatigut piginnaasaatigullu malunnartumik pitsanngorsaasoqassasoq. Aamma innersuussutigaarput, inuusuttut ilinniarkiinni ilinniartut akornanni atugarissaanermik kiisalu uniinnartarnermut pissutaasut pillugit nuna tamakkerlugu uuttuinnermik aaqjissuussamik naammassinnittoqassasoq saqqummiisoqassasorlu.

Nalunaarusiamittaaq sammineqarpoq inuit pisinnaatitaaffii pillugit atuartitsisarneq, unammillernartut Kalaallit Nunaanni ilinniartitaanermut ingerlatsivimmi immikkoortuni naleqquttuni inuit pisinnaatitaaffiini

atuartitsisarnermik naammassinninnissamut qulakkeerinnittuusut aallaavigalugit. Innersuussutigaarput, meeqqat atuarfiat pillugu inatsimmi siunertaq pillugu paragrafimi inuit pisinnaatitaaffiinit innersuussummik suliaqartoqassasoq, kiisalu ilinniartitaanermut periusissiap tulliani qaffasissutsini tamani inuit pisinnaatitaaffiini atuartitsisarnerup ukkatarineqarnissaanut ilanngussisoqassasoq. Aamma innersuussutigaarput, inuit pisinnaatitaaffii pillugit atuartitsissutinik atorfeqarnermi isiginninnermut Kalaallit Nunaannut tulluarsakkamik ineriartortitsisoqassasoq.

NALUNAARUSIAMI INNERSUUSSUTIT PINGAARNERIT

Naalakkersuisunut innersuussutigaarput kommunit suleqatigalugit:

- Qulakkiissagaat, speciallærerit ilinniagaasa aamma piginnaasaasa qaffasissusaannik malunnartumik pitsanngorsaaneq, matuma ataani pingaartumik meeqqanut, kingunerlutsitsineq imaluunniit sumiginnagaaneq pissutigalugu inuunermi unammilligassalinnut atatillugu.
- Naqinnermik ilisarinnissinnaangitsunut misilitsinnermik, Kalaallit Nunaannut pissutsinut kiisalu kalaallit oqaasiinut tulluarsagaasumik ineriartortitsissasut atulersitsissasullu.

Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut Ilageeqarnermullu Naalakkersuisoqarfimmut innersuussutigaarput:

- Ilinniartitaaneq pillugu periusissiap tulliani inuit pisinnaatitaaffii pillugit, matuma ataani meeqqat pisinnaatitaaffii, assersuutigalugu innarluuteqarnermut, inuiaassutsimut aamma oqaatsinut atatillugu immikkoortitsinnginneq aamma atuartitsisarneq qaaffasissutsini tamani ukkatarineqassasoq.
- Misissussagaat, meeqqat atuarfiini specialklassimi atuartut qassit meeqqat atuarfianni isissutaasussamik inaarutaasumik misilitsinnissamut inassutigineqartarnersut naammassinnittarnersullu, kiisalu kingorna aaqqissuussamik tamanna pillugu paasissutissanik katersisalissasut.

Ilisimatusarfimmut aamma Perorsaanermik Ilinniarfimmut innersuussutigaarput:

- Sulinermi isiginnittaatsimi inuit pisinnaatitaaffii pillugit atuartitsinermi atortussanik ineriartortitsinissaq pingaarnersiorneqassasoq, Kalaallit Nunaannut tulluussagaasamik, kiisalu sulissutigineqassasoq, atuartitsisut inuit pisinnaatitaaffiini atuartitsinissamut piginnaasanik naleqquttunik angusaqassasut, assersuutigalugu ilinniaqqinnissamut aamma ingerlariaqqiffiusumik ilinniarnissamut negerooruteqarnikkut.

SUMMARY

All children and young people have a fundamental right to education, just as the state must ensure that there is the widest possible access to knowledge and information on human rights. Education in human rights should be offered at primary school level and for relevant target groups such as primary school teachers, social workers and pedagogues.

The geographical conditions and the IT infrastructure (three different zones with different network technologies and associated products) create some special challenges in the education field. This is reflected, among other things, in the fact that the highest completed education for approximately 60.5 percent of the 16-74-year olds in 2019 was at a primary school level compared to approximately 25 percent in the other Nordic countries.

This report addresses some of the issues related to the education field. This includes the right to education with a focus on the challenges in relation to the access to a primary school education, including challenges with boarding houses for school children, special education and teacher qualifications, as well as language barriers in upper secondary education (upper secondary, technical and vocational youth education programs). It is recommended that Naalakkersuisut in collaboration with the municipalities initiate further initiatives to motivate and retain teachers with a degree in smaller towns and settlements, and ensure that there, in practice, is a significant improvement in the education and qualification levels of specialist teachers. It is also recommended that national surveys on the well-being of students in upper secondary school as well as mappings of reasons for dropping out are systematically carried out and published.

The report also addresses education in human rights based on the challenges that are contributing to ensure the implementation of human rights education in relevant parts of the education sector in Greenland. It is recommended that a reference to human rights is incorporated into the paragraph on the purpose of the Public Schools Act, and that a focus on teaching human rights at all education levels is incorporated in the next education strategy. It is also recommended that teaching materials on human rights in a profession perspective are developed and adapted to a Greenlandic context.

THE KEY RECOMMENDATIONS OF THE REPORT

Our recommendations include that:

Naalakkersuisut in corporation with the municipalities:

- Secure a significant improvement of the level of education and competencies of specialist teachers. Especially related to children suffering from social challenges because of trauma or neglect.
- Develop and implement a test for dyslexia, which takes into account the Greenlandic context and the Greenlandic language.

The Ministry of Education, Culture and Church:

- In the next education strategy include a focus on human rights education, including children's rights, non-discrimination and equal treatment regarding e.g. disability, ethnicity and language in all levels.
- Investigate how many pupils in special classes at primary school level are recommended to and complete an access-giving final exam from primary school and in addition systematically collects data on this.

Illisimatusarfik – University of Greenland and Social Pedagogical Institute:

- Prioritise to develop education materials on human rights in a professional education perspective for a Greenlandic context and work for teachers to gain relevant competencies in order to conduct human rights education by e.g. offering in-service and further education.

KAPITALI 1

SULIASSAQARFIMMI INERIARTORNEQ

Kalaallit Nunaat ilinniartitaanissamut pisinnaatitaaffimmik kiisalu inuit pisinnaatitaaffiini atuartitsinermik naammassinninnissamut qulakkeerinninnissaq pineqartillugu arlalinnik unammilligassaqarpoq, ilaatigut Kalaallit Nunaata isumaginninnermi aningaasaqarnera aamma nunap ilusaani attaveqatigiinneq tunngavigalugit. Ukiuni kingullerni immikkoortut taakku nukittorsaaffiginarlugit arlalinnik suliniuteqartoqarnikuvoq. Ilaatigut tulliuttut pipput:

- Naalackersuisut marts 2017-imi meeqqat atuarkianni oqaatsit ilitsoqqussat aamma allamiut oqaasii pillugit atuartitsineq, oqaatsinik isiginninneq aamma ilinniarnermik isiginninneq nukittorsarniarlugit immikkut ilisimasalinnik suleqatigiissitanik pilersitsipput.² Juni 2018-imi immikkut ilisimasallit suleqatigiissitat nalunaarusiartik saqqummiuppaat.³ Naalackersuisut 2018-imi nalunaarutigaat, nalunaarusiaq tunngavigalugu ilaatigut ilinniartitsisunik tuluttut oqaasilinnik Kalaallit Nunaanni pissarsiortoqarnissaa misilinneqassasoq.⁴
- August 2017-imi ilinniagaqarnersiutit pillugit nalunaarut nutaaq ilaatigut ilinniarnertuunngorniarfinni, inuussutissarsiornermik ilinniakkani aamma ingerlariaqqiffiusumik ilinniakkani ilinniartunut atulersinneqarpoq.⁵
- November 2017-imi meeqqat atuarkiat pillugu Inatsisartut inatsisaannut allannguut akuersissutigineqarpoq. Allannguummik ilaatigut tunngavimmik pilersitsisoqarpoq, Naalackersuisut atuarkiat elevhjemini aamma kollegianiinnerannut minnerpaamik piumasaqaammik aalajangersaassasut, matuma ataani elevhjemit aamma kollegiat illutaanut aamma perorsaaniikkut imarisaannut minnerpaamik piumasaqaatinut atatillugu. Naalackersuisut peqatigitillugu ilisimasalik katersissapput, kommunalbestyrelsip meeqqat atuarkiat pillugu suliasaqarfimmi suliniuteqarneranik nukittorsaanissaq siunertarlugu kiisalu pisuussutinik atuneq sapinngisamik annerpaaq anguniarlugu.⁶
- December 2017-imi meeqqat atuarkianni immikkut atuartitsisarneq pillugu nalunaarummik nutaamik takkuttoqarpoq, nalunaarutaasimasumik 1998-imeersumik taarsiisumik. Nalunaarummi immikkut atuartitsisarneq pillugu suliasaqarfiup nukittorsarnissaani kissaat saqqummiunneqarpoq, tamannalu inatsisit pitsaassusaanni malunnaatilimmik siuariarneruvoq.⁷
- Ilinniartitaanermut pilersaarummi II 2020-meersumi atuarkiat akornanni suliatigut unammillernartut ukkatarineqarput. Pilersaarut naapertorlugu anguniagaavoq, ilinniartitsisut ilinniarsimasut amerlassusaat 2019-imi 84 procentinit 2024-mi 92 procentinut qaffanneqassasut.⁸

- Qeqqata Kommuniani suliniutinik arlalinnik illoqarfiit nunaqarfiillu atuarfiisa akornanni misilittakkanik avitseqatigiinneq nukittorsarniarneqarpoq kiisalu nunaqarfinni ilinniartitsisut ilinniarsimasut kajumissaarnissaat paariinnarnissaallu. 2016-imi ilaatigut ukkatarineqarpoq nunaqarfimmi atuartut aamma ilinniartitsisut atuarfinni pingaarnerniinnissaat, tassani atuartut klassinut peqataalersinneqarlutik, nunaqarfimmilu ilinniartitsisoq fagimi ilitersuisunit nammineq atuartitsinissamut ilitersorneqarluni. Misilittakkanik avitseqatigiinneq peqatigitillugu sulinermi videonik avitseqatigiinnikkut nukittorsarneqarpoq, taasani nunaqarfimmi ilinniartitsisut fagini assigiinngitsuni atuartitsinissamut isumassarsisinnaallutik, illoqarfimmi atuarfimmi ilinniartitsisut atuartitseriaatsimik videomik pilersitsinerisigut.⁹
- 2017-imi ulloq unnuarlu angerlarsimaffiit pillugit suliassaqarfiup iluani diplomkandidatit 12-it siulliit ilinniarsimasunngorput. Ilinniagaq diplominnaffiusoq, isumaginninnermi perorsaasutut akademiskiusumik ingerlariaqqilluni ilinniagaasoq, Kalaallit Nunaanni meeqqanut inuusuttunullu ulloq unnuarlu angerlarsimaffinni, inunnut timikkut aamma/imaluunniit innarluutilinnut ulloq unnuarlu angerlarsimaffinni imaluunniit najugarisanut sulisunut ilinniarsimasunut siunnerfeqarpoq.¹⁰
- Nuna tamakkerlugu nalunaarasuartaaseriviup TELE-POST-ip 2017-imi imaatigut kabelimik aamma radiokædemik, Kalaallit Nunaannut internetimik pilersuisunik nutarsaaneq aallartippaa, tamatuma ilaatigut ungasissumit ilinniartitsinissamut periarfissat pitsanngorsarpai. Nanortalimmit Uummannamut illoqarfiit tamarmik pilersaarut malillugu maannakkut Nuummi aamma Qaqortumi internetti sukkaqatigissavai.¹¹
- Ilinniartitaanermik aqqqissuusseqqinnermut suliassap nassuiarneqarnera august 2017-imi Naalakkersuisunit akuersissutigineqarpoq.¹² Tamanna tunngavigalugu suleqatigiissitat pilersinneqarput, taakku januar 2020-mi ilinniartitaanermik aqqqissuusseqqinnermut innersuussutinik arlalinnik naammassinnipput, inuusuttut inuusuttut ilinniagaannik naammassinnittartunik amerlanerulersitsisinnaasumik.¹³
- Ukiuni kingullerni Ilisimatusarfik, Kalaallit Nunaanni Ilisimatusarnermi Siunnersuisoqatigiit aamma danskit universitetii meeqqat atuarfiat pitsanngorsarniarlugu ilisimatusarnermi suliniutit arlallit pillugit aningaasaliiffigineqarput aallartitsillutillu. Ilisimatusarnermi suliniutit ilaatigut tunngapput atuarfiup qanoq ilinniarfeqarfimmi aporfiit aamma unammillernartut perorsaanikkut sillimaffigisinnaanera, qanoq kalaallisut atuarluni ilinniartitsineq pitsanngorsarneqarsinnaanersoq, aamma atuarfimmu sungiussiartortitsinermi meeqqat ataqatigiiffissaannik pitsaasunik pilersitsineq aqutigalugu meeqqat atuarfimmi atugarissaarnerat qanoq siuarsarneqarsinnaanersoq.¹⁴
- Illisimatusarfiup 2019-imut ukiumut nalunaarusiaminni taavaat, ilaatigut anguniagaralugu Kalaallit Nunaanni inuit pisinnaatitaaffiitut ataqqinninneq qulakkiissallugu, annertusassallugu kiisalu ineriartorteqqissallugu. Inuit pisinnaatitaaffiitut ataqqinninneq aamma ilisimatusarfimmut pingaaruteqartut taaneqarpoq.¹⁵

KAPITALI 2

NUNANI TAMALAANI SINAAKKUTIT

2.1 ILINNIARTITAANISSAMUT PISINNAATITAFFIK

Isumaqtigiissutit arlallit ilinniartitaaneq pillugu suliasaqarfimmi aalajangersaapput, matumani Aningaasaqarnikkut, Isumaginninnikkut aamma Kulturikkut Pisinnaatitaaffiit pillugit NP-mi Isumaqtigiissut, Europami Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Isumaqtigiissummut Ilassutitut allattugaq siulleg aamma Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit NP-mi Isumaqtigiissut (meeqqat pillugit isumaqtigiissut), taakku tamarmik isumaqtigiissutitigut illersugaasumik aalajangersarpaat ilinniartitaanissamut pisinnaatitaaffik.

Qitiunerpaamik inissisimavoq Aningaasaqarnikkut, Isumaginninnikkut aamma Kulturikkut Pisinnaatitaaffiit pillugit NP-mi Isumaqtigiissut (ØSKR). ØSKR-imi artikeli 13-imi erserpoq, naalagaaffiit kialuunniit ilinniagaqarnissamut pisinnaatitaaffia akuersaassagaat. Aalajangersakkamit ilaatigut erserpoq, naalagaaffiit – pisinnaatitaaffimmik tamatuminninga tamakkiisumik piviusunngortitsinissaq anguniarlugu – tunngaviusumik atuarfimmi atuartitsineq kikkunntu tamanut akeerutsillugulu pinngitsoorneqartussaajunnaassagaat. Naalagaaffiit isumaqtigiissut naapertorlugu inuusuttut ilinniagaat nalinginnaasumik iserfigineqarsinnaassasut sulissutigissavaat (tassa imaappoq, naalagaaffimmi tamarmi neqeroorutaassallutik), kiisalu piginnaasat tunngavigalugit inuuniuteqarnissamut siunertaqartunik akunnattumik sivilissusilinnik kiisalu ingerlariaqqiffiusunik ilinniakkanut naligiimmik isersinnaanissaq qulakkiissallugu.¹⁶

Tunngaviusumik atuarneq Meeqqat pillugit Isumaqtigiissut aamma naapertorlugu akeqanngitsuussaaq, pinngitsoorneqartussaananani kiisalu meeqqap nammineq kulturikkut kinaassusaanut, oqaasiinut aamma pingaartitaanut ataqqinninnermik siuarsaassalluni.¹⁷ Tamanna anguniarlugu ilinniartitsisut ilaatigut oqaatsitigut aamma kulturikkut assigiinngisitaarneq pillugu ilisimasaqartariaqarput kiisalu ilisimasat taakku sulinerminni atorsinnaassallugit. Naalagaaffiup aamma periarfissaatissavaa, qaffasinnerusumik ilinniagaqarneq kikkunntu tamanut anguneqarsinnaassasoq, nammineq piginnaasat aamma aningaasat naleqquttut tamaasa sinaakkutaasa iluanni.¹⁸ Tamatuma saniatigut meeqqat pillugit isumaqtigiissummi meeqqap ilinniarnissaanut anguniakkanik arlalinnik inissiivoq. Assersuutigalugu ilinniagaqarnerup siunertarissavaa meeqqap inuttut pissusianut, piginnaasaanut, tarnikkut timikkullu pisinnaasaanut atatillugu periarfissat ineriartortissallugit kiisalu meeqqap inuit pisinnaatitaaffiinut ataqqinninneranik siuarsaassalluni.¹⁹ Peqatigitillugu meeraq, utaqqiisaasumik imaluunniit

allanngujitsumik ilaqutarisaminit avissaartinneqarsimasoq, naalagaaffiup tungaanit immikkut illersorneqarnissamut aamma ikiorneqarnissamut pisinnaatitaaffeqarpoq.²⁰

Meeqqat pillugit isumaqatigiisummi tunngavik qitiusoq tassaavoq meeqqap aalajangeeqataasinnaanermut pisinnaatitaaffia soorlu assersuutigalugu sunneeqataasinnaaneq, peqataaneq aamma killiliiffigineqarani isummersinnaatitaaneq. Meeqqat pillugit isumaqatigiissutip aamma naalagaaffiit pisussaaffilerpai isumaqatigiisummi tunngaviit aalajangersakkallu meeqqani inersimasunilu ilisimaneqarnerat siammarsassallugu.²¹ Meeqqat pillugit isumaqatigiisummi artikeli 28 naapertorlugu (1) b) naalagaaffiit ilinniakkanik, tunngaviusumik ilinniakkap malittarisaanik ineriartortitsineq siuarsassavaat, matuma ataani nalinginnaasumik aamma suliatigut ilinniakkat, inuusuttut ilinniarfiisa assersuutigalugu naligisaat. Meeqqat pillugit isumaqatigiisummi ilanngullugu erseqqissarneqarpoq, naalagaaffiit sinaakkutit pisinnaasamik aamma aningaasaatimik naleqquttut iluanni aalajangersimasumik takkuttarneq siuarsarniarlugu, uniinnartarneq annikillisarinarlugu kiisalu ilinniakkat taakku meeqqamut kimulluunniit angujuminarsarlugit killiliussaqaassasut.²²

Atuartitsinerup imarisaani sinaakkutaaanilu isigineqassapput inuup inuttut tamakkiisumik ineriartornera, kiisalu inuit pisinnaatitaaffiit kiisalu tunngaviusumik kiffaanngissutsinut ataqqinninneq nukittorsarneqassasoq. Taamaasilluni inuit pisinnaatitaaffii imminerminni ilinniagaapput, peqatigitillugu ilinniarneq inuit pisinnaatitaaffiit allanik piviusunngortitsinialuni pinngitsoorneqarsinnaanani.²³ NP-mi Meeqqat pillugit Ataatsimiititaliarsuaq Meeqqat pillugit Isumaqatigiisummi artikeli 29 meeqqap ilinniarnissamut pisinnaatitaaffia pillugu nalinginnaasumik oqaaseqaammik saqqummersitsinikuuvoq. Oqaaseqaammi pingaartinneqarpoq, inuit pisinnaatitaaffiini pingaartitat atuarfimmi ulluinnarni aamma atuartitsinermi salliusassasut. Ataatsimiititaliarsuup isumaa naapertorlugu nunap aalajangersakkami piumasaqaatit naammassisimassanngilai, atuarfiup atuarfimmi pimmatiginninneq imaluunniit nakuuserneq pitippagu.²⁴

Europami Siunnersuisoqatigiinni naalagaaffiit ilaasortat Tamat Oqartussaaqataaneranni Innuttaaqataanermit Ilinniartitsineq aamma Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Atuartitsineq pillugit Europami Siunnersuisoqatigiit Nalunaarut akuersissutigaa. Nalunaarut inatsisitigut pituttuisuunngilaq. Nalunaarut naapertorlugu Europami Siunnersuisoqatigiinnut naalagaaffiit ilaasortat meeqqerivinni aamma tunngaviusumik atuarfinni inuit pisinnaatitaaffiit atuartitsineq atuartitsinermit pilersaarummut ilannguttariaqarpaat.²⁵ Naalagaaffiit ilaasortaasut aamma inuit pisinnaatitaaffiit atuartitsineq siuarsartariaqarpaat pingaartumik ilinniakkani, atuartitsinerup aamma ilinniarnep iluani sulinissamut siunertaqartunik atorfinissutaasussani.²⁶ Anguniakkat assigusut NP-mi Ilinniarnep aamma Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Atuartitsineq pillugu Nalunaarummi inissinneqarpoq, tassani atuartitsinermit imarisatigut aamma atuartitseriaatsimi meeqqap pisinnaatitaaffiit aamma naligiissitsinermit ataqqinninneq eqqumaffigineqassallutik.²⁷

2.2 INUIT PISINNAATITAAFFIINI ATUARTITSINEQ

Inuit pisinnaatitaaffiini atuartinneqarnissamut ataaisakkaat pisinnaatitaaffeqanngillat. Nunanili tamalaani inuit pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissutit aallaavittut imarisarpaat, tunngaviit malittarisassallu isumaqatigiissutini imarisaasut ilisimaneqarnerisa siammarternissaanut naalagaaffiup pisussaaffeqarnera.²⁸

Inuit pisinnaatitaaffiinik ilisimasaqarneq inuit pisinnaatitaaffiitigut illersugaanissamut sunniuteqartumut aalajangiisuvoq. Nunani tamalaani inuit pisinnaatitaaffiinik suliaqartunit innersuussutit, aalajangersakkat aamma nalinginnaasumik oqaaseqaatit arlallit naqissuserpaat, inuit pisinnaatitaaffiini atuartitsineq inuit pisinnaatitaaffiinik piviusunngortitsinissamut piumasaqaataasq.²⁹ Peqatigitillugu inuit pisinnaatitaaffiini atuartitsinissamut pisinnaatitaaffik nukittorsarniarlugu siuarsarniarlugulu NP-mi aamma Europami Siunnersuisoqatigiinni politikikkut arlalinnik isumaqatigiissuteqartoqarnikuvoq.³⁰

NP-mi Nunarsuaq Tamakkerlugu Isummersoqatigiinnerani Wienimi 1993-imi inuit pisinnaatitaaffiini atuartitsineq pillugu immikkut ukkararinnittoqarpoq.³¹ Tamatuma kingornali NP-p aamma Europami Siunnersuisoqatigiit uppersaatinik aamma pilersaarutitik assigiinngitsunik saqqummiussipput, nuna tamakkerlugu inuit pisinnaatitaaffiinik atuartitsineq nukittorsarniarlugu immikkut ukkataqartunik. Taakku pituttuisuunngillat, kisiannili naalagaaffinnut innersuussutaallutik, inuit pisinnaatitaaffiini atuartitsineq qanoq inuit pisinnaatitaaffiini isumaqatigiissutini inatsisitigut pituttuisuusuni ilaanersut pillugit itisilliisut nassuiaasullu. Qitiunerpaavoq NP-p Inuit pisinnaatitaaffii pillugit atuartitsineq pillugu Nunarsuarmut pilersaarutaa. Pilersaarummi killiffinnut kiisalu iliuusissatut pilersaarutitut tassunga atasunut assigiipput, taakku ilaatigut ilinniakkani inuit pisinnaatitaaffiini atuartitsineq ilanngunneqassasoq, kiisalu ilaatigut inuit pisinnaatitaaffiini atuartitsinermi perorsaanikkut atuartitseriaatsikkullu nassuiaasoqassasoq naalagaaffinnut politikikkut pisussaaffinnik imaqarput.³² NP-p Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Atuartitsineq pillugu Nunarsuarmut Pilersaarummi Iliuusissatut pilersaarummi ilinniarsimasunut attuumassuteqartunut eqimattanut, naalagaaffik sinnerlugu iliuuseqartartunut innersuussutigineqarpoq, naalagaaffiit qulakkiissagaat inuit pisinnaatitaaffiini assersuutigalugu politiinut, isumaginninnermi siunnersortinut, isumaginninnermi perorsaanut aamma ilinniartitsisunut atuartitsisarnermik naammassinninnissaq.³³ Tamanna ilaatigut nuna tamakkerlugu iliuusissatut pilersaarutitik suliaqarnikkut.³⁴

NP-mi Ataatsimeersuarnermut Sinniisuutitat NP-mi Inuit Pisinnaatitaaffiini Ilinniartitsineq aamma Atuartitsineq pillugu Nalunaarut 2011-mi akuersissutigaat. Nalunaarut inatsisitigut pituttuutaanngilaq, kisiannili naqissusiivoq, naalagaaffiit politikikkut pisussaaffiliutissagaat inuit pisinnaatitaaffiinik atuartitsinermik naammassinninnissaq, taamaasillunilu piginnaasanik, ilisimasani aamma isummanut pingaartitanullu isummersornernik nukittorsaassalluni.³⁵ Inuit pisinnaatitaaffiini atuartitsineq nalunaarut naapertorlugu ilaatigut inatsisitigut

allaffissornikkullu suliniutigut annikitsukkaarlugu annertusiartortumillu anguniarneqassaaq³⁶, matuma ataani ilaatigut nuna tamakkerlugu periusissianik, pilersaarutininik imaluunniit iliuusissatut pilersaarutininik ineriartortitsinikkut.³⁷

Nalunaarummi erserpoq, naalagaaffiit ilinniarsimasunut, naalagaaffik sinnerlugu iliuuseqartartunut inuit pisinnaatitaaffiini ilinniartitsinermik tulluurtumik qulakkeerinnittariaqartut.³⁸ Nalunaarutip ilaatigut ersersippaa, inuit pisinnaatitaaffiini atuartitsineq ilinniarnermi qaffasissutsini tamani ulluunerani paaqqinnittarfinnit ingerlariaqqiffiusumik ilinniakkanut qitiussasoq.³⁹ Nalunaarut naapertorlugu naalagaaffiit ilaasortat inuit pisinnaatitaaffiini atuartitsisarneq nukittorsarniarlugu alloriartariaqarput, ilaatigut inatsisitigut akuersissuteqarnikkut allaffissornikkullu suliniutigut. Suliniutinik taakkuninnga naliliinerit suliaqartunik attuumassuteqartunik, ilaatigut namminersorluni ingerlataqarfimmit, inuiaqatigiinnik aamma nuna tamakkerlugu inuit pisinnaatitaaffii pillugit sullissivinnit qanimut isumasioqateqarnikkut pisariaqarpoq.⁴⁰ Kiisalu naalagaaffiit qulakkeertariaqarpaat, ilinniartitsisut atuartitsisullu allat naammattumik tunngaviusumik, ilinniaqqinnermik ingerlariaqqiffiusumillu ilinniartitsineq, tassani inuit pisinnaatitaaffiini atuartitsinermik piginnaasaasa nukittorsarnissaat siunertaralugu.

2.3 NP-P PIJUARTITSILLUNI INERIARTORNERMUT NUNARSUARMI ANGUNIAGAI

2015-imi The Education 2030 Framework for Action Parisimi UNESCO-mi naalagaaffinnit ilaasortaasunit 130-nit akuersissutigineqarpoq. Education 2030 Framework for Action-imi ukkatarineqarpoq Piujuartitsilluni ineriartortitsinermi NP-p nunarsuarmi anguniagaanit anguniagaq 4 pitsaasumik ilinniartitsinermik atulersitsinissaq, kiisalu nakkutilleeriaatsinik aamma nalunaarutifinneriaatsinik atulersitsinissamut periaatsinik imaqarluni.

Piujuartitsilluni ineriartortitsinermi NP-p nunarsuarmi anguniagai inatsisitigut pituttuisuunngillat, anguniagaraluguli, naalagaaffiit anguniakkanik piviusunngortitsinissaq sulissutigissagaat. Anguniagaq 4-mi ilaatigut tunngaviusumik atuarfik, inuusuttut ilinniagaat aamma ingerlariaqqiffiusumik ilinniakkat, kiisalu inuit pisinnaatitaaffiini atuartitsineq anguniakkat ilaat 4.1, 4.3 aamma 4.7 aqqutigalugit ukkatarineqarput. Anguniakkat ilaanni 4.1-imi ukkatarineqarpoq, akeqanngitsumik, imartuumik pitsaasumik tunngaviusumik atuarnermik, ikinnerpaamik ukiuni qulingiluani pinngitsorani atuarfiusussaasumik qulakkeerinninnissaq. Anguniakkat ilaanni 4.3-mi erseqqissarneqarpoq, "arnat angutillu tamarmik inuusuttut ilinniagaannut kiisalu ilinniakkanut akunnattumik sivirususilinnut aamma ingerlariaqqiffiusumik ilinniakkanut naligiimmik isersinnaanissaat qulakkeerneqassaaq, matuma ataani qaffasissumik pitsaassuseqartumik atuartitaanermut akimillu akilernerqarsinnaasumik".⁴¹ Anguniakkat ilaanni 4.7-imi ukkatarineqarpoq, atuartut ilaatigut inuit pisinnaatitaaffiini atuartitaanermi ilisimasanik piginnaasanillu pissarsinissaat qulakkeerneqassasoq. Tamanna ilaatigut pissaaq ilinniartitsisunik ilinniartitsinikkut,

ilinniarnep imarisaanik aaqqissuusseqqinnikkut aamam perorsaanermi siunnersuinikkut.⁴² Naalagaaffiit anguniakkanik piviusunngortitsiartuaarnerat nakkutigisinnaaniarlugu, anguniagaq 4-mut sammisakkaartumik uuttuutunik ineriartortitsisoqarnikuvoq.⁴³ Anguniakkat ilaannut 4.7-imut uuttuutit ilaanni ukkatarineqarpoq, piujuartitsilluni ineriartortitsinermi aamma innuttaaqataanermi atuartitsineq, matuma ataani inuit pisinnaatitaaffiini atuartitsineq atuartunut misilitsitsinermi tunngavinnut qanoq ilaatinneqassasoq.

KAPITALI 3

NUNA TAMAKKERLUGU SINAAKKUT

3.1 ILINNIARTITAANERMUT PERIUSISSIAQ AAMMA ILINNIARTITAANERMUT PILERSAARUT

Naalackersuisut 2005-imili nuna tamakkerlugu periusissiat aamma ilinniartitaanermi pilersaarutit aqutugalugit ilinniakkanut aallartinnissamut akuersisarnert, ilinniakkanik naammassinnittarnerit aamma ilinniarnep pitsaasusaanik qaffaaniarlutik anguniagaqarput. Anguniagaavoq, inuiaqatigiit amerlanerpaartaat inuussutissarsiornermi ilinniagaqassasut.⁴⁴ Naalackersuisut ilinniartitaanermut periusissiat kingulleq 2015-imi akuersissutigineqarpoq. Periusissiami Naalackersuisut ilinniartitaaneq pillugu ingerlataqarfimmi ukkatarinniffiusussanik arlalinnik saqqummiussipput, Kalaallit Nunaanni inuiaqatigiinnik ineriartortitseqataasussanik. Ukkatarisanut ilaatigut ilaapput meeqqat amerlanerusut ulluunerani neqeroorutiniilernissaat, meeqqat atuarfiannik nukittorsaaneq, naammassinnittarneq annertunerusoq, aqutsisutut ilinniakkanik ukkataqarneq kiisalu sunniutaasunik nalilersuineq. Ukkatarisat ineriartortinneqassapput ilinniartitaanermut suliasaqaqarfiup pingaartitaanik malunnartunik aallaaveqarluni. Taakku tassaapput ilaatitsineq, assigiinngisitaarneq, kajumissuseq, piujuartitsineq kiisalu ataatsimut inuttullu akisussaassuseq.⁴⁵

Ilinniartitaaneq pillugu pilersaarut kingulleq 2020-meersuavoq.⁴⁶ Taassuma aallaavittut ersersippaa meeqqat atuarfiannik kiisalu ilinniarfissuarmik akuliusimangitsumik misissuinerit 2015-imit aamma 2016-imeersut, soq meeqqat atuarfiat siunissami Kalaallit Nunaanni ilinniarfeqarfimmi suliniutissaq pingaarnerpaajunersaq.⁴⁷

3.2 MEEQQAT ATUARFIAT

Inatsisartut meeqqat atuarfianut taassumalu aqunneqarneranut inatsisitigut sinaakkutit aalajangertarpai, qitiusumik allaffissorneq kiisalu sulineq Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut Ilageeqarnermullu Naalackersuisoqarfimmik tigummineqarlutik. Meeqqat atuarfiat pillugu inatsimmit 2013-imeersumit meeqqat atuarfiat aalajangersavigineqarpoq.⁴⁸ Atuarfiit atornerannut anguniakkat sinaakkutillu kommunalbestyrelsip aalajangersartarpai.⁴⁹

Tungaviusumik inatsimmi § 76-imik aalajangersarneqarpoq, meeqqat tamarmik atuarnissamut pisussaataillutik ukioqartut meeqqat atuarfianni akeqanngitsumik atuarnissamut pinnaatitaaffeqartut. Inuit pinnaatitaaffii pillugit atuartitsineq meeqqat atuarfiat pillugu inatsimmi aalajangersimasumik eqqaaneqanngilaq.

Meeqqat atuarianni atuartitsineq ilinniartitsisunit ilinniarsimasunit kiisalu timelærerinit perorsaanikkut ilinniarsimanngitsunit ingerlanneqartarpoq. Ukiumi atuariusumi 2014/15-imi ilinniartitsisut 1.025-t atorfeqarput, taakkunanit 81 procentit ilinniartitsisutut ilinniarsimasuupput. Ilinniartitsisut ilinniagaqarsimasut pingaarnertut illoqarfinni atuarfeqartuni annerusuni atorfeqartarput. Ilinniartitsisut 19 procentii timelærieriupput, taakkulu pingaarnertut nunaqarfinni atuarianni atorfeqartarlutik.⁵⁰ Ukiumi atuariusumi 2015/2016-imi meeqqat atuarianni atuartut katillugit 8.352-iupput, taakkunannga 1.048-t nunaqarfinni atuarianniillutik kiisalu 455-t specialklassiniillutik.⁵¹

3.3 INUUSUTTUT ILINNIAGAAT

Inuusuttut ilinniagaat Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut Ilageeqarnermullu Naalakkersuisoqarfiup ataaaniupput.⁵² 1981-imiilli, Kalaallit Nunaata inuusutissarsiornermut ilinniarnermik tigusineraniilli, ilinniarfinnik Kalaallit Nunaannut annertusiartortumik nuussisoqartarpoq, taamaasilluni maannakkut inuusutissarsiorfinni pingaarnerni tamani tunngaviusumik ilinniakkat Kalaallit Nunaanni naammassineqarsinnaanngornikuullutik. 2019-imi inuusuttut ilinniarnernik aallartitsinerit 94 procentii Kalaallit Nunaanni pippup, 6 procentii Kalaallit Nunaata avataani aallartinneqarlutik.⁵³

Inuusuttut ilinnialernissamut imaluunniit sulilernissamut piukkunnarsarniarlugit Majoriaq aqutissiuisarluunilu pikkorissartitsisarpog.⁵⁴ 2019-imi inuit 1.295-it inuusuttut ilinniagaannik aallartitsippup. 2006-imut sanilliukkaanni kisitsit 1.019-iuvoq.⁵⁵

3.4 ILINNIAKKAT ATORFINISSUTAASUSSAT

Ilinniakkat atorfinissutaasussat ilaatigut Ilimmarfiup, kiisalu ilaatigut seminarit namminersortut ataanni immikkoortiterneqarput, soorlu assersuutigalugu perorsaanermik ilinniarfimmi, ilaatigullu ilinniarfeqarfinni namminersortuni, soorlu Nuummi Politiinngorniarfimmi.

Ilinniartitsisunngorniarluni ilinniarfimmi ilinniarnernup aqqissuunna nutaq 2018-imi ukiakkut semesterimi atuatilersinneqarpoq, nutaatullu meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit atuartitsinerup iluani ilisimasanik piginnaasanillu suliassaqrarfiit ersarissumik ukkatarineqarput. Assersuutigalugu nunarsuarmi pilersaarnermik nalunaarutiniq aamma meeqqat pillugit isumaqatigiisummik, nunami inatsisitigut tunngaviit, aamma kommunimi suliffeqarfimmilu immikkut perorsaanikkut suliniutinik ilisimasaqarneq ilaatigut tunngavigalugu 5. semesterimi ilinniartoq isummerninnaassaaq, oqalliseqataasinnaassaaq iliuuseqarsinnaassallunilu.⁵⁶

KAPITALI 4

MEEQQAT ATUARFIANNI UNAMMILLIGASSAT NALINGINNAASUT

4.1 INUIT PISINNAATITAAFFIINIK ILLERSUGAANEQ: MEEQQAT ILINNIAGAQARNISSAMUT PISINNAATITAAFFEQARPUT

NP-p Meeqqat pillugit Isumaqatigiissutaanni artikeli 28 naapertorlugu (1) (c) meeqqap ilinniarnissamut pisinnaatitaaffia pillugu naalagaaffiup ajornarunnaarsissavaa, qaffasinnerusumik ilinniakkat kikkunnut tamanut anguneqarsinnaassasut, nammineq piginnaasat kiisalu aningaasat naammattut tamarmik sinaakkutaasa iluanni. Isumaqatigiissummi tassani artikeli 29 naapertorlugu meeqqap ilinniartitaanerata ilaatigut siunertarissavaa meeqqap inuttut, piginnaasatigut aamma tarnikkut kiisalu timikkut pisinnaasaanik ineriartortitsinissaq. Isumaqatigiissummi artikeli 20 (1) naapertorlugu, meeraq, utaqqiisaasumik imaluunniit ataavartumik ilaquuttaminnit avissaarsimasoq, naalagaaffiup tungaanit immikkut illersorneqarnissamut ikiorneqarnissamullu pisinnaatitaaffeqarpoq.

NP-p Innarluutillit pillugit Isumaqatigiissutaanni artikeli 24 naapertorlugu inuit innarluutillit ilinniarnissamut pisinnaatitaaffeqarput, tassani naalagaaffiup qulakkiissavaa qaffasissutsini tamani ilinniarfeqarfiit peqataatitsinissaat. Taamaattumik naalagaaffiup ilaatigut qulakkiissavaa, inuit innarluutillit tunngaviusumik atuarfimmi atuartitaaneq peqataatitsisoq, allat tamaasa naligalugit, ataasiakkaat pisariaqartitaat aallaavigalugit naammaginantumik tulluarsaasoqassasoq, nalinginnaasumik ilinniarfeqarfimmi pisariaqartinneqartumik tapersorneqassasut, kiisalu inuttut tapersersuilluni iliutsinik sunniuteqartunik tunniussaartoqassasoq, avatangiisini sapinngisamik annertunerpaamik akademiskiusumik kiisalu inuunermi ineriartorfiusumik.

Angajoqqaat meeqqallu ataqatigiinnerisa illersugaanerat Europami Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissummi artikeli 8-mi qitiulluinnarpoq. Europami Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Eqqartuussiviup suliani arlalinni oqaatiginikuuaa, ilaqutariittut inuunermi tunngaviusut ilagigaat, angajoqqaat meeqqallu katerisimaarsinnaanerat.⁵⁷

Piujuartitsilluni Ineriartortitsinermi NP-p Nunarsuarmi anguniagaani immikkoortumi anguniakkami 4.1-imi anguniarneqarpoq, atuartut tamarmik tunngaviusumik ilinniakkamik "qaffasissumik pitsaassuseqartumik, ilinniarnermi angusanik attuumassuteqartunik sunniuteqartunillu kinguneqartumik" naammassinnissasut.⁵⁸ Ilinniartitsisut ilinniagaqarsimasut amerlassusaat aamma ilinniartitsisut ilinniagaasa

qaffasissusaat atuartut atuarnermi angusaannut karakteriinullu sunniuteqarput, kiisalu atuartut siunissami ilinniaqqinnissamut periarfissaanut akornutaasinnaalluni. Peqatigitillugu meeqqat atuarfiata atuartut fagini piginnaasaannik qaffaaniarnermut atatillugu, taamaasillutik amerlanerusut inuusuttut ilinniagaannik ilinniagaqalersinnaanissaannut atatillugu, unammilligassaat ingerlariaqqiffiusumik ilinniarnissamut aporfiusinnaavoq.

4.2 KALAALLIT NUNAANNI PISSUTSIT: ATUARTUT ATAAISIAKKAAT PISARIAQARTITAANNIK NAAPITSINISSAMUT UNAMMILLIGASSAT

2015-imi Kalaallit Nunaanni meeqqat atuarfii 83-iupput, taakkunannga illoqarfinni atuarfiit 23-t kiisalu nunaqarfinni atuarfiit 60-it.⁵⁹ 2011-mit kisitsisit takutippaat, meeqqat atuarfianni atuartut 85 procentii illoqarfinni atuarfinni atuartsuusut, 15 procentillu nunaqarfinni atuarfinni atuartsuusut.⁶⁰ Aningaasaqarnermut Siunnersuisoqatigiit 2017-imi nalunaarusiami tikkuarpaat, meeqqat 3. klassimi misilitsinnermi angusaqarluartut amerlanertigut inaarutaasumik misilitsinnermi kusanartumik angusaqartartut kiisalu ilinniarnermik aallartitsisartut, atuartulli meeqqat atuarfianni alloriarnermi misilitsinnermi siullerni ingerlalluanngitsut, meeqqat atuarfianni inaarutaasumik misilitsinnermi inernerusunik annikitsunik angusaqarnissamut ilimanaateqartartut.⁶¹

Nunaqarfinni meeqqat illoqarfinni meeqqanit ilinniartitsisunit ilinniarsimasunik atuartinneqartarnerat annikinneruvoq. 2019-imi illoqarfinni meeqqat atuarfiini ilinniartitsisut 91 procentii ilinniarsimasuupput, nunaqarfinni ilinniartitsisunit kisitsit 52 procentiulluni.⁶² 2016-imi nalunaarusiap KORA-p (maannakku VIVE) suliaata ilanngullugu takutippaa, nunaqarfinni minnerni ilinniartitsisut 100 procentii timelæreriusinnaasartut. Timelærerit ilinniartitsisuupput ilinniarsimangitsut, atorfininnermillu pituttorsimanginnerusunik atorfinitsinneqartarlutik. Suliassaqarfimmi kommunimi fagcheffi ataaseq naapertorlugu tamatumunnga pissutaavoq, ilinniartitsisut nunaqarfinni avinngarusimasuni sulerusussimanginnerat kiisalu, atorfimmuut atatillugu inissiat naammattut kiisalu naammattumik qaffasissumik pitsaassusillit qulakkearniarneri annertuumik aningaasartorfiusinnaasoq.⁶³

Tamatuma saniatigut immikkut ajornakusoorsimavoq ilinniartitsisut immikkut paasisimasallit specialklassinik aamma specialskoleni atuartitsinissamut pilerisaarnissaat – illoqarfinni aamma nunaqarfinni.⁶⁴ Danmarks Evalueringsinstituttimit 2015-imi nalunaarummit erserpoq, atuarfinni assigiinngitsuni immikkut atuartitsinissamut suut piginnaasat atorneqarsinnaanersut annertuumik assigiinngissuteqartoq. Ilinniartitsisut ilinniarsimasut ilassutaasumik immikkut perorsaanermi ilinniagaqartut meeqqat atuarfianni nalinginnaasumik immikkut atuartitsinerup 2 procentia kisiat paaraat kiisalu annertuumik immikkut atuartitsinerup 9 procentia paaralugu. Taamaasillutik ilinniartitsisut ilinniarsimasut ilassutaasumik immikkut perorsaanermi ilinniagaqanngitsut nalinginnaasumik immikkut atuartitsinerup 81 procentia paaraat kiisalu annertuumik immikkut atuartitsinerup 79 procentia paaralugu.

Ilinniartitsisutut ilinniarsimanngitsut nalinginnaasumik immikkut atuartitsinerup 17 procentia paaraat kiisalu annertuumik immikkut atuartitsinerup 12 procentia paaralugu.⁶⁵

Tamatuma saniatigut Danmarks Evalueringsinstituttimit nalunaarummi 2015-imeersumi erserpoq, meeqqat atuarfianni ilinniartitsisut 42 procentii isumaqartut, atuartitsinermi meeqqat immikkut pisariaqartitsisut isumaginissaannut naammanngitsumik periarfissaqarlutik. Ajornartorsiut illoqarfinni annerpaavoq, tassani ilinniartitsisut apersoneqartut 47 procentii taama misigisimapput, nunaqarfinni atuarfinni 19 procentiusunut sanilliullugu.⁶⁶

Meeqqat immikkut pisariaqartitsisut Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) naapertorlugu eqimattanut pingaarnernut marlunnut agguarneqarsinnaapput: meeqqat ataavartumik annikillisimasumik piginnaasaqartut soorlu innarluutillit, ineriartornermi akornutillit imaluunniit ilikkariartornermi ajornartorsiuteqartut aamma meeqqat, kingunerlutsitsinerit imaluunniit sumiginnagaaneq pissutigalugu atuarnermi ukkatarinnissinnaanermik ajornartorsiuteqartut imaluunniit sinaakkutinik malittarisassanillu nalinginnaasunik malinnissinnaanermik ajornartorsiuteqartut. Perorsaanikkut unammillernartut assigiinngitsuupput, meeqqap "eqimattani" sornelniinnera apeqqutaatillugu.⁶⁷ Eqimattanut meeqqanut immikkut pisariaqartitsisunut, ataavartumik annikinnerusunik piginnaasaqartunut, assersutigalugu timikkut imaluunniit tarnikkut innarluutilinnut, tapersersuinermi aaqqiissutit neqeroorutillu nalunaarut naapertorlugu naammaginarput. Kisianni ilinniartitsisut akornanni naamagineqanngilaq, meeqqat sumiginngilat initsut, atuartikkuminaattut kiisalu ikiornissaannut periarfissat amigartut. Naliliineq naapertorlugu tapersersuisussanik pisariaqartinneqartunik soqanngilaq, ilinniartitsisullu misiginngilaat suliasap kivinnissaanut naammaginartumik piginnaasaqarlutik.⁶⁸ Immikkut ajornarsinnaavoq atuartut atuarnissamik allannissamillu ajornakusoortitsisut samminissaat, piffissami matumani naqinnernik ilisarinnissinnaannginnermut misilitsinnermik, Kalaallit Nunaanni pissutsinik aamma kalaallisut oqaatsinik eqqarsaatiginiffiusumik soqanngimmat.⁶⁹

Nunaqarfinni atuartut atuarnermik neqeroorfiginissaannut unammillernartut pissutigalugit, nunaqarfinni inukitsunnguani atuartut arlallit elevhjeminekartinneqartarput. Meeqqat illersuisuata 2016-imi aamma 2017-imi angalanermi nalunaarusiai naapertorlugit, elevhjemini sulisut akornanni naammaginartumik ilinniagaqartunik piginnaasaqartunillu qulakkeerinninnissamut atatillugu unammillernartoqarpoq. Nalunaarusiani elevhjemini meeqqat sulisullu oqaatigaat meeqqat isumassorneqarnissaat amigaataasoq, tassani elevhjemini sulisut suliamut atatillugu ilinniagaqarsimaneq ajormata, kiisalu nakkutiginninnissaq pillugu atorfinitsinneqartarmata, perorsaanermik suliaqarnissaq pinnagu.⁷⁰ Naalakkersuisut elevhjemini atuartut atugarissaarnissaat ukkataraat, 2020-milu ukiakkut angerlarsimaffiit perorsaanermik imaqarnerat pillugu ukkataqartumik nalunaarummut missingiummik suliaqarlutik.⁷¹

Ilinniartitsisut sulisullu akornanni naammaginartumik piginnaasanik kiisalu ilinniagarsimanerup qaffasissusaanik kiisalu atuartut pisariaqartitaannik kivitsinissamut qulakkeerinninnissamut ajornartorsiutit, meeqqat atuarfiat pillugu inatsimmi meeqqap qitiutinnissaanut atuartullu tamaasa tapersersornissaannut siunertaanik tapersersuinngillat, matuma ataani atuartitsinerup atuartut ataasiakkaat pisariaqartitaanut naapertuunnissaata kiisalu ilinniartitsisup atuartullu ataatsimut anguniakkat aalajangigaat eqqarsaatigalugit aaqqissuunneqarnissaata qulakkeerneqarnissaa.⁷² Tamanna pingaartumik atuartunut immikkut pisariaqartitsisunut, immikkut tapersersorneqarnissamut imaluunniit atuartitsinerup allatut aaqqissorneqarnissaanut pisariaqartitsisunut, matuma ataani atuartunut assersuutigalugu timikkut imaluunniit tarnikkut innarluutilinnut, sumiginnagaasunut imaluunniit silassorilluinnartunut tunngatillugu. NP-mi Meeqqat pillugit Ataatsimiititaliap ajornartorsiut aamma ukkatarinikuuua, 2017-imilu innersuussutigalugu, illoqarfini minnerni nunaqarfinilu ilinniartitsisut piukkunnaateqartut amerlassusaat qaffanneqassasut.⁷³

Naalackersuisut aamma kommunit sulisut piukkunnaatillit ilinniarsimasullu amigaataanerat ukkatarinikuuuaat. Naalackersuisut ilaatigut ukkatarinikuuuaat, timelæerit pikkorissarnernik imaluunniit ilinniakkamik piginnaalersitsisumik neqeroorfigineqarnissaat, matuma ataani pingaartumik nunaqarfini sulisut,⁷⁴ kommunit arlallit ukkatarinikuuuaat illoqarfini aamma nunaqarfini ilinniartitsisut akornanni misilittakkanik avitseqatigiinnerup nukittorsarneqarnissaa.⁷⁵ Erseqqinngilarli suliniutit taakku qanoq annertutigisumik ataavartumik pitsanngorsaaneramik kinguneqarsimanersut.

Naalackersuisunut innersuussutigarpuk kommunit suleqatigalugit:

- Qulakkiissagaat, speciallærerit ilinniagaasa aamma piginnaasaasa qaf-fasissusaannik malunnartumik pitsanngorsaaneq, matuma ataani pingaartumik meeqqanut, kingunerlutsitsineq imaluunniit sumigin-nagaaneq pissutigalugu inuunermi unammilligassalinnut atatillugu.
- Qulakkiissagaat, ilinniartitsisut speciallæreritut ilinniartut, suliner-minni tapersersuilluni atortunik qanoq atuinissaminnik atuartin-neqassasut.
- Sulisut piukkunnaatillit ilinniagalillu qanoq annertutigisumik amigaatigineqarnersut, kiisalu atuartut immikkut pisariaqartitsisut su-linermi naammaginartumik tapersersorneqartarnersut misissussagaat.
- Ilinniartitsisunik ilinniagalinnik illoqarfinni minnerusuni nunaqarfin-nilu sulinissamut kajumissaarinissamut paarsiinnarnissamullu sulini-utunik aallartisaassasut, assersuutigalugu nunaqarfinni aamma illoqar-finni atuarfiit akornanni suleqatigiinnernik imaluunniit ilinniartitsisut paarlaattarnerinik pilersitsinikkut.
- Meeqqat elevhjeminiittut taakkulu ilaqutaasa akornanni ataqatigiin-nerup tapersersornissaanut suliniutinik aallartisaaneq ingerlatiinnas-sagaat, tassani atugarissaarneq aamma isumassuineq ukkataralugit.
- Naqinnernik ilisarinnissinnaangitsunut misilitsinnermik, Kalaallit Nunaannut pissutsinut kiisalu kalaallit oqaasiinut tulluarsagaasumik ineriartortitsissasut atulersitsissasullu.

KAPITALI 5

MEEQQAT ATUARFIANNI MEEQQAT PISINNAATITAAFFII PILLUGIT ATUARTITSISARNERMIK NUKITTORSAANEQ

5.1 INUIT PISINNAATITAAFFIINIK ILLERSUINEQ: MEEQQAT PISINNAATITAAFFITIK PILLUGIT ATUARTINNEQARTARIAQARPUT

Meeqqat pillugu isumaqatigiisummi meeqqap ilinniartitaaneranut anguniakkanik arlalinnik inissiisoqarpoq, matuma ataani atuartitsineq meeqqap kinaassusaanik, piginnaasaanik, tarnikkut timikkullu pisinnaasaanik ineriartortitseqataassalluni kiisalu meeqqap inuit pisinnaatitaaffiit kiisalu nammineq kulturikkut nunamilu pingaartitanut ataqqinninneranik siuarsaassalluni.⁷⁶ Meeqqat pillugit isumaqatigiisummi tunngaviusoq qitiusoq tassaavoq meeqqap aalajangeeqataasinnaanermut pisinnaatitaaffia, soorlu assersuutigalugu sunniisinnaaneq, peqataasinnaaneq aamma killilersorneqarani oqaaseqarsinnaaneq. Meeqqat pillugit isumaqatigiisummik aamma naalagaaffiit pisussaaffilerneqarput isumaqatigiissutip tunngaviisa aalajangersaanerisalu ilisimaneqarnerat meeqqanut inersimasunullu siammartissagaat.⁷⁷ Isumaqatigiisummi aamma aalajangersarneqarpoq, meeqqat immikkoortitsinernut tamanut nunat illersussagaat, matuma ataani assersuutigalugu inuiaassuseq, suaassuseq aamma innarluuteqarneq tunngavigalugit, kiisalu meeqqap nammineq kulturini malillugu inuunissaminut pisinnaatitaaffia, nammineq upperisani oqaatsinilu malillugit inuusinnaanera nunani, inuiaassutsikkut, upperisarsiornikkut imaluunniit oqaatsitigut ikinnerussuteqarfimmini.⁷⁸

Europami Siunnersuisoqatigiinni ilaasortat Europami Siunnersuisoqatigiit Aalajangeeqataasinnaalluni Innuttaasooqataanermit aamma Inuit Pisinnaatitaaffiini Atuartitsinermut Angerfigeqatigiissutaa akuersissutigini kuuat. Angerfigeqatigiissut inatsisitigut pituttuisuunngilaq. Angerfigeqatigiissut naapertorlugu Europami Siunnersuisoqatigiinnut naalagaaffiit ilaasortat meeqqerivinni aamma tunngaviusumik atuarfinni inuit pisinnaatitaaffiik atuartitsinissamut pilersaarutini suliaqassapput.⁷⁹

NP-p Ilinniartitaaneq aamma Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Nalunaarutaata aamma tunngaviusumik atuarfimi inuit pisinnaatitaaffii pillugit atuartitsisarnissamut anguniakkanik aalajangiivoq. Matumani inuit pisinnaatitaaffii pillugit atuartitsineq pineqarpoq, imarisatigut aamma ilikkagassatigut meeqqat pisinnaatitaaffiit aamma atuartitsinermi naligiissitsinermut ataqqinninneq eqqarsaatigineqassasoq.⁸⁰

5.2 KALAALLIT NUNAANNI PISSUTSIT: ILIUUSEQARSINNAANERMUT PISINNAATITAAFFIK PILLUGU ILISIMASAQARNEQ PISARIAQARTINNEQARPOQ

Kalaallit meerartaasa amerlangaatsiartut misigisarpaat pisinnaatitaaffitik unioqutinneqartut.⁸¹ Assersuutigalugu 2018-imi 15-29-it akornanni ukiullit 24 procentii 18-inik ukioqalinnginnerminni atoqatigiinnermut tunngasunik pinngitsaalineqarsimapput imaluunniit pinngitsaaleriarneqarsimallutik⁸², 2014-imilu 12 procentit tamatigut imaluunniit amerlanertigut perlilerlutik innartarsimasut imaluunniit atuariartortarsimasut.⁸³ Kinguaassiutitigut atonerluinerit isigissagaanni, 2018-imi innuttaasunik misissuinerup takutippaa, inuit 1995-imi imaluunniit kingorna inuunikut akornanni 20 procentit 18-inik suli ukioqalernatik kinguaassiutitigut atonerlunneqarsimasut.⁸⁴ Kisitsit suli qaffasikkaluortoq, siusinnerusukkut ukiunut inunngorfinnut sanilliullugu appariartorpoq, tassani assersuutigalugu 1985-imi inunngornikunut kisitsit 36 procentiuvoq kiisalu 1975-imi 42 procentiulluni. Meeqqat inuusuttullu inuunermi pitsaanerpaamik angusaqarnissamut pisinnaatitaaffitik akisussaaqataanertillu ilisimassavaat. Namminneq imaluunniit allat pisinnaatitaaffii unioqutinneqartut paasigunikku killiliisinnaassapput. Kisianni iliuuseqarnissamut ilisimasat, isummat aamma piginnaasat pisariaqartinneqarput.

Meeqqat atuarfianni atuartitsineq ilaatigut meeqqat atuarfiat pillugu inatsimmi aalajangersaavigineqarpoq,⁸⁵ tamatuma imarai meeqqat atuarfiat pillugu aalajangersakkat pingaernerit, ilaatigut alloriarfinni siunertat aamma fagini siunertat kiisalu meeqqat atuarfianni fagini aamma immikkoortuni ilikkagassatut anguniakkat pillugit nalunaarummi.⁸⁶ Fagini ataasiakkaani ilikkagassatut anguniakkat aamma saqqummersitani arlalinni aalajangersaavigineqarput, taakku Ilinniartitaanermut Aqutsisoqarfiup nittartagaani nassaarineqarsinnaapput.⁸⁷ Pingaarertut anguniakkat, alloriarfinni anguniakkat, fagini siunertat aamma fagini ataasiakkaani ilikkagassatut anguniakkat atuartitsinermut pituttuisuupput.

Meeqqat atuarfiat pillugu inatsimmi inuit pisinnaatitaaffii immikkut eqqaaneqanngillat. Kisianni anguniakkat arlalilit, atuarfiup inuit pisinnaatitaaffiitigut pingaartitat naapertorlugit atuartitsisarneranut tapiissuteqarsinnaapput. Ilaatigut inatsimmi siunertaasoq naapertorlugit meeqqat atuarfiata suliassaraa, namminerisamik isumaqarsinnaaneq aamma akaarinninneq siuarsassallugit, akisussaaqataaneq aamma suleqatigiinneq nukittorsassallugit kiisalu atuartut immikkut pisariaqartitsisut isumagineqassasut. Ilanngullugu inatsimmi elevrâdinut aamma oqartussaaqataanermut sinaakkuteqarpoq, tamanna najukkami atuarfimmi inuit pisinnaatitaaffiisa eqquutsinneqarnissaanut inissaqartitsivoq.⁸⁸ Kisiannili atuartut aalajangeeqataanissamut piareersarnerat anguniakkatut aalajangersimasutut ilanngunneqanngilaq, tamanna meeqqat pillugit siumaqatigiisummi qitiusumik allassimagaluartoq.⁸⁹

Alloriarfinni siunertat il.il. pillugit nalunaarummit erserpoq, fagimi inuiaqatigiilerinermi kiisalu upperisarsiornermi inuit pisinnaatitaaffii

ilikkagassatut anguniakkatut ilaasut. Fagini allani inuit pisinnaatitaaffii aamma meeqqat pisinnaatitaaffii toqqaannangitsumik ilaapput. Assersuutigalugu meeqqat pisinnaatitaaffii aamma inuunermi atugarisat pillugit fagimi "inuttut ineriartorneq" atuartitsissutigineqassapput. Matumani ilitersuisoqassaaq eqqartuinissamut, atuartut qanoq isumaqarnersut, meeqqat ilaqutariinni qanoq inissisimanagerat, akisussaaffitik, pisussaaffitik pisinnaatitaaffitillu pillugit.⁹⁰ Meeqqat atuarianni fagini pingasuni aamma inuit pisinnaatitaaffii imaluunniit sammisat attuumassuteqartut taaneqarput. Atuartuni minnerni, akullerni angajullernilu inuiaqatigiinni, inuttut ineriartornermi aamma upperisarsiornermi kiisalu filosofiimi artornarnerujartortumik atuartitsisoqassaaq.

**Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut Ilageeqarnermullu
Naalakkersuisoqarfimmut innersuussutigarpur:**

- Ilinniartitaaneq pillugu periusissiap tulliani inuit pisinnaatitaaffii pillugit, matuma ataani meeqqat pisinnaatitaaffii, assersuutigalugu innarluuteqarnermut, inuiaassutsimut aamma oqaatsinut atatillugu immikkoortitsinnginneq aamma atuartitsisarneq qaaffasissutsini tamani ukkatarineqassasoq.
- Meeqqat atuariat pillugu inatsimmi siunissami allannguissamut atatillugu, meeqqat atuariat pillugu inatsimmi siunertarisaq pillugu paragrafimi inuit pisinnaatitaaffiinut innersuussinermik ilanngussisoqassasoq, assersuutigalugu inuit pisinnaatitaaffiinut imaluunniit NP-p Meeqqat pillugit Isumaqatigiissutaanut toqqaannartumik innersuussinikkut.

KAPITALI 6

INUUSUTTUT ILINNIARFIINNIK NAAPITSINERMI TAAMAATITSISARNEQ AAMMA APORFIIT

6.1 INUIT PISINNAATITAAFFIINIK ILLERSUINEQ: INUUSUTTUT ILINNIARFII KIKKUNNUT TAMANUT AMMASUUSSAPPUT

NP-p Aningaasaqarnikkut, Isumaginninnikkut aamma Kulturikkut Pisinnaatitaaffiit pillugit Isumaqtigiisummi artikeli 13-imi aalajangersarneqarpoq, kinaluunniit ilinniagaqarnissamut pisinnaatitaaffeqartoq. Aalajangersakkami imm. 2 (b)-mi naqissuserneqarpoq, naalagaaffiit sulissutigissagaat inuusuttut ilinniagai nalinginnaasumik tikikkuminarsarnissaat.⁹¹ Nalinginnaasumik tikikkuminartuuneq isumaqarpoq, inuusuttut ilinniagaanik ilinniagaqarsinnaaneq naalagaaffimmi tamarmi neqeroorutigineqassasoq, taamaasilluni ilinniagaq kikkut tamarmik iserfigisinnaallugu.⁹²

Meeqqat pillugit isumaqtigiisummi artikel 28 (1) (b) naapertorlugu, naalagaaffiit tunngaviumik ilinniarnep kingorna ilinniakkanik ineriartortitsinermik siuarsaassapput, matuma ataaani ilinniakkat nalinginnaasut aamma suliamut tunngasut, assersuutigalugu inuusuttut ilinniagaajusinnaasut. Meeqqat pillugit isumaqtigiisummi ilanngullugu erseqqissarneqarpoq, naalagaaffiit qanoq iliornissamut piareersaassasut aalajangersimasumik takkutarneq siuarsarnarlugu, unitsitsisarneq annikillisarnarlugu kiisalu ilinniakkat taakku meeqqanut tamanut anguneqarsinnaanngussallugit, nammineq piginnaasat kiisalu aningaasat naammagintartut tamaasa sinaakkutaasa iluanni.⁹³

Innarluutillit pillugit Isumaqtigiisummi artikeli 24 naapertorlugu, naalagaaffiit qulakkiissavaat, inuit innarluutillit nalinginnaasumik ingerlariaqqiffiusumik ilinniarninnut, inuussutissarsionermik ilinniarninnut, inersimasut ilinniarninnut kiisalu inuuneq naallugu ilinniarnissamut allat tamaasa naligalugit isersinnaanissaat. Taamaattumik inunnut innarluutilinnut naammagintartumik tulluarsaasoqassaaq, inuit taakku tunngaviumik atuarfimmi atuartitsinermut kiisalu akunnattumik qaffasissusilimmi qaffasissumik pitsaassusilimmi atuarnermut peqataatitsisumut akeqanngitsumullu isersinnaassasut, taamaasillutillu innarluuteqarneq pissutigalugu akunnattumik qaffasissusilimmi atuartitsinermi mattunneqassanngitsut.

6.2 KALAALLIT NUNAANNI PISSUTSIT: ILINNIAKKAMIK UNITSITSISARNERUP ANNERTUNERANUT PISSUTSIT ARTORNARTUT

2019-imi innuttaasut 16-iniit 74-inut ukiullit akornanni taamaallaat 39,5 procentit meeqqat atuarfiata saniatigut ilinniagaqarput.⁹⁴ Ukiut kingulliit 10-t ingerlanerini inuusuttut ilinniagaannik naammassinnittartut amerlinikuugaluartut,

innuttaasut malunnaatilimmik amerlassuseqartut suli inuusuttut imaluunniit ingerlariaqqiffiusumik ilinniagaqanngillat. 2016-imi inuusuttut 16-inik 18-inillu ukiullit akornanni 57 procentit, inuusuttut ilinniagaannik imaluunniit efterskolemi aallartissimmanngillat.⁹⁵

Inuusuttuni inuusuttut ilinniagaannik aallartitsisuni, affaasa missaat uniinnartarput. Kalaallit Nunaani inuussutissarsiutitigut ilinniakkani uniinnartarnerit aamma paarsiinnartarnerit pillugit EU-mi misissuinerup 2015-imeersup inernilerpaa, inuussutissarsiutitigut ilinniakkani atuartut/ilinniartut tamarmik affaasa ilinniagartik unitsiinnartaraat.⁹⁶ Tamanna ilinniarnertuunngorniarfinni atuartunut aamma atuuppoq, tassani naammassinnittarneq 2017-imi 50 procentit missaanniippoq.⁹⁷

Meeqqat inuussuttullu amerlasuut ilinniarfeqarfiup avataaniinnerannut pissutsit assigiinngitsut pissutaasarput, inuusuttullu ilinniagaanni unitsitsiinnartarnerit pissutsinik amerlasuunik arlalitsigut kinguneqartuusarput. 2016-imi Danmarkip meeqqat pillugit ataatsimiititaliamut nalunaarusiaanni, ilinniartitsisut ilinniagaqarsimasut amigaataanerat, peroriartorfimmit kingornussat pitsaanngitsut kiisalu oqaatsitigut unammillernartut tunngavittut ilaatigut eqqaaneqarput, inuusuttut ilinniagaanni nalinginnaasumik danskit oqaasiinik atuisinnaalluarneq piumasaqaataasarmat.⁹⁸ Aamma MIO-p siornatigut tikkuarnikuuaa, inuusuttut inuusuttut ilinniagaannik angusaqartannginnerannut oqaatsitigut piginnaasat amigaataanerat pissutaasut ilagigaat.⁹⁹ Nuummi ilinniarnertuunngorniarfimmi unitsitsiinnartarneq paarsiinnarnissamullu periusissiat pillugit allaaserisami 2017-imeersumi inernilerneqarpoq, atuartut qallunaatut piginnaasaat, immikkut pitsaaliuilluni suliniuteqarfiusussat ilagaat, tassani ilinniarnertuunngorniarfimmi atuartut amerlanerpaartaasa danskit oqaasii ilitsoqqussarinngimmagit imaluunniit siullertut oqaasiginngimmagit, taamaattumillu atuarnermi danskisut oqaatsit piginnaalernissaanut immikkut ikiorneqarnissamut pisariaqartitsisimallutik.¹⁰⁰ Peroriartornermi kingornussat aamma tunuliaqutaq atuartut ilinniarfeqarfimmi angusaannut qanoq allannguuteqartigisarnersut erseqqissumik nassuiarluarneqanngillat, nalinginnaasumilli meeqqat ilinniagaqarnermut, aningaasaqarnermut aamma inuunermi atukkanut atatillugu annikitsumik isumalluuteqartuneersut, meeqqanut ilaqutariinnit annertuumik isumalluuteqartuneersunut sanilliullugit, atuarfimmi ingerlanerlunnerunissamut annertunerusumik aarlerinartorsiortarput.¹⁰¹

Meeqqat atuarfianni atuartut kalaallisut atuartinneqartartut, inuusuttut ilinniarfiini atuarnerep annerpaartaa danskisut ingerlasarpoq, soorlu aamma atuartitsinermi atortut atuakkallu danskisut allassimasut.¹⁰² Taamaasilluni meeqqat atuarfianni kalaallisut atuartitsisarnermit inuusuttut ilinniagaanni danskisut atuarnermut nuunneq, atuartut ilaannut unammillernartunik pilersitsisinnaavoq. 2017-imit kisitsisit takutippaat, 10. klassimi atuartut 24,9 procentii danskisut allattariarsornermi F imaluunniit Fx karaktererigaat.¹⁰³ Atuartut ilaasa danskisut piginnaasaat taamaasillutik inuusuttut ilinniarfiini oqaatsitigut piginnaasanut piumasaqaatinut naatsorsuutinullu naapertuutinngillat, tamatuma kinguneraa ilinniarfeqarfiup avataanut inissinneqarnissamut aarlerinartorsionerannik.

Kalaallit Nunaanni inuusuttut ilinniagaanni unitsitsiinnartartut pillugit unammillernartut nutaajunngillat. Naalakkersuisut piffissami sivitsortumi ilinniakkamik unitsitsisarneq pillugu unammillernartut ukkataraat, kiisalu unitsitsiinnartarneq akiorniarlugu suliniutinik aallartisaasimallutik. Assersuutigalugu ilinniartitaaneq pillugu periusissiaq kingullermi 2015-imeersumi pingaarnertut anguniagaavoq, ukioqatigiit 2015-imit meeqqat atuarfianni naammassinnittut 70 procentii, 35-nik ukioqalinnginnerminni inuussutissarsiutitigut ilinniakkamik naammassinnissimasut¹⁰⁴, tamanna aamma ilinniarnermut pilersaarutini ersersinneqarpoq. Ilanngullugu Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik ilinniarnernik unitsitsinerit pillugit paasissutissanik katersisarpoq – matumanili inuunermi, tarnikkut aamma oqaatsitigut aporfiit pissutaanersut paasissutissanik katersisarani.¹⁰⁵

Tamatumunnga ilassutitut taaneqarsinnaavoq, Tiliup kingusinnerpaamik 2020-mi uparuaraa, meeqqat atuarfianni specialklassini atuartut qanoq amerlatigisut meeqqat atuarfiannit isissutaasinnaasumik inaarutaasumik misilitsittarnerannut atatillugu paasissutissanik peqanngitsoq. Tamatuma atuartut taakku, assersuutigalugu inuusuttut ilinniarnertut qinnuteqarnissamut pisinnaalersitsisumik naammaginnartumik ikiorneqartarnersut aamma atuartinneqartarnersut nalilersornissaa ajornakusoortissinnaavaa. Tilioq naapertorlugu amerlanertigut ilinniartitsisut qinnutigisarpaat specialklassimi atuartut inaarutaasumik misilitsissanngitsut.¹⁰⁶

Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut Ilageeqarnermullu Naalakkersuisoqarfimmut innersuussutigaarput:

- Inuusuttut ilinniagaanni ilinniartut akornanni atugarissaarnermik, kiisalu ilinniarnermik unitsitsiinnartarnermut pissutsinik nuna tamakkerlugu uuttuinnermik aqqissuussamik naammassinnillutillu saqqummersitsissasut, kiisalu atuartut akornanni atugarissaarnerup nukittorsarnissaa siunertarlugu suliniutit attuumassutillit anguniagaqarfiusullu malittareqqissagaat.
- Kalaallisut, danskisut tuluttullu ilinniartitsisunik ilinniartitsinikkut, oqaasilerinnermi ilinniartitsisut perorsaarnermi piginnaasaannik aamma klassimi atuartut ataqatigiissaarnerannik tulluarsaarnermi piginnaasaqarnermik annertusaassasut, matuma ataani sumiorpaluutitigut aamma inuiattut il.il. ikinnerussuteqartut.
- Misissussagaat, meeqqat atuarfiini specialklassimi atuartut qassit meeqqat atuarfianni isissutaasussamik inaarutaasumik misilitsinnissamut inassutigineqartarnersut naammassinnittarnersullu, kiisalu kingorna aqqissuussamik tamanna pillugu paasissutissanik katersisalissasut.

KAPITALI 7

ILINNIAKKAT ATORFINISSUTAASUSSAT AAMMA INUIT PISINNAATITAAFFII

7.1 INUIT PISINNAATITAAFFIINIK ILLERSUINEQ: PISORTANI ATORFILLIT SOORLU POLITIIT, ILINNIARTITSISUT AAMMA ISUMAGINNINNERMI SIUNNERSORTIT INUIT PISINNAATITAAFFII PILLUGIT ATUARTINNEQARTASSAPPUT

Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Ilinniartitsineq aamma Atuartitsineq pillugu NP-p Nalunaarutaani erseqqissarneqarpoq, naalagaaffiit qulakkeertariaqaraat atorfillit naalagaaffik sinnerlugu sulisut inuit pisinnaatitaaffiini naleqquttumik atuartinneqarnissaat. Nalunaarummi ilanngullugu erseqqissarneqarpoq, inuit pisinnaatitaaffiini atuartitsineq ilinniarnermi qaffasissutsini tamani meeqqerivinnit ingerlariaqqiffiusumik ilinniarnernut qitiulluinnartoq.¹⁰⁷

Inuit Pisinnaatitaaffiini tunngaviusumik atuarfinni aamma ilinniartitsisunngorniarnermi Atuartitsineq pillugu NP-p Nunarsuarmi pilersaarutaanut iliuusissatut pilersaarut naapertorlugu, meeqqat pisinnaatitaaffiini atuartitsineq aamma akisussaaqataaneq suliassa qarfiit akornanni sammisaavoq, tassani suliat perorsaanerlu annertunerusumik ataatsimut eqqarsaatigineqarlutik. Ilinniartitsisunngorniarnermi inuit pisinnaatitaaffiini atuartitsinermi ilinniartitsisussat ilikkartitsiniarnermi piginnaasaanik nukittorsaanissaq siunertarineqartariaqarpoq. Tassa imaappoq, inuit pisinnaatitaaffiinik atuartitsinissaq ukiunut aamma klassimi killiffimmut tulluarsarlugu qanoq pilersaarusiorneqassanersoq, naammassineqassanersoq nalilersorneqassanersorlu. Inuit pisinnaatitaaffiini atuartitsinermi aamma ukkatarineqartariaqarpoq, ilinniartitsisup inuttut oqartussaasutut aamma klassip iluani aqutsisutut inissisimaneq, kiisalu atuarfimmi aqutsisut ilaatigut atuartitsinermi peqataatitsinermik qulakkeerinninnissamut akisussaaffiat.¹⁰⁸ Peqataatitsineq naalisarlugu isumaqarpoq, atuarfimmi kulturi suleriaaserlu ineriartortinneqassasut, taamaasilluni meeqqat tamarmik pisariaqartitaanik akuersisuulluni, miserratiginninnani naammassinnillunilu pissasoq – ilanngutitaaneq akerleralugu, tassani meeqqat ataasiakkaat imaluunniit meeqqat eqimattat, atuarfimmi kulturimut aamma suleriaatsimut atuutereersumut tulluussassallutik.¹⁰⁹

Inuit Pisinnaatitaaffiini sulisunut attuumassuteqartunut, naalagaaffik sinnerlugu iliuuseqartartunut Atuartitsineq pillugu NP-p Nunarsuarmi pilersaarutaanut iliuusissatut pilersaarut naapertorlugu, innersuussutigineqarpoq, naalagaaffiit qulakkiissagaat eqimattat taakku inuit pisinnaatitaaffiini atuartinneqartarnissaat. Sulisut attuumassuteqartut, naalagaaffik sinnerlugu iliuuseqartartut, pisortani

atorfeqartuupput, assersuutigalugu politiit, isumaginninnermi siunnersortit, isumaginninnermi perorsaasut aamma ilinniartitsisut.¹¹⁰

Tamat Oqartussaagaqaaneranni Innuttaagaqaanermut Ilinniartitsineq aamma Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Atuartitsineq pillugit Europami Siunnersuisoqatigiit Nalunaarut naapertorlugu Europami Siunnersuisoqatigiinni naalagaaffiit ilaasortat inuit pisinnaatitaaffii atuartitsineq siuarsartariaqarpaat, pingaartumik ilinniakkani atorfinissutaasussani, atuartitsinerup ilinniartitsinerullu iluanni sulinissamut siunertaqartuni.¹¹¹

7.2 KALAALLIT NUNAANNI PISSUTSIT: KIKKUT TAMARMIUNNGITSUT OQARTUSSAASUT SULIASSAANNIK NAAMMASSINNINNISSAMUT NAAMMAGINARTUMIK PIAREERSIMAPPUT

Ilinniakkani atorfinissutaasussani inuit pisinnaatitaaffiini atuartitsineq, naalagaaffiup sulinermi ingerlatsinermi innuttaasut amerlasuut pisinnaatitaaffiik naammassinninnissamut sulisunik ulluinnarni sulinerminni tigungminnittussanik, inuit pisinnaatitaaffiini pingaartitanik tungavinnillu aallaaveqartumik qulakkeerinninnissamut pingaaruteqarpoq. Atuarfinni perorsaasut aamma ilinniartitsisut atuarnermi inuit pisinnaatitaaffiini unammillernartunik ilisarinnissinnaassapput isumaginnissinnaassallutillu, assersuutigalugu isumaginninnermi perorsaasut, isumaginninnermi siunnersortit aamma pilitiit inuttut isumassuisutut oqartussaasutullu innuttaasorpasut pisinnaatitaaffiik ingerlataqassapput.

ILINNIARTITSISUNNGORNIARNEQ

Ilinniartitsisunngorniarluni ilinniagaq Ilisimatusarfiup ataani Ilinniartitsinermik Ilisimatusarfinni ingerlasarpoq

Ilinniartitsisunngorniarluni ilinniagaq siusinnerusukkut sakkortuumik isornartorsiorneqarnikuuvoq. 2016-imi ilinniartitsisunngorniarluni ilinniakkamik naliliineq saqqummiunneqarpoq, tassani tikkuarneqarput pitsaassutsimi unammillernartut ilungersunartut arlallit, taakku ataatsimut sunniutigaat, ilinniartitsisunngorniarfiup meeqqat atuarfiata ilinniartitsisunik piukkunnaagteqartunik pisariaqartitsineranik naammassinninnginnerat. Naliliineq Ilinniartitaanermi pilersaarummi 2017-imeersumi ersersinneqarpoq, 2018-imi ilinniartitsisunngorniarnermik aaqqissuusseqqinnermut siunersuisuusutut.¹¹²

Meeqqat Pisinnaatitaaffii pillugit Sullissiviup MIO-p aamma Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Instituttip 2017-imi aamma misissuineq 'Kalaallit Nunaanni ilinniartitsisutut atorfik aamma meeqqat pisinnaatitaaffii' saqqummersippaat. Misissuinnermi erserpoq, Kalaallit Nunaanni ilinniartitsisut ulluinnarni sulinerminni inuit pisinnaatitaaffiini unammillernartunik arlalippassuarnik naapitsisartut, kisiannili ilinniartitsisunngorniat perorsaanermi aamma oqartussaasutut suliassanik sunniuteqarluartumik naammassinninnissamut naammaginartumik atikkorsorneqarneq ajortut.

2018-imi ilinniartitsisunngorniarfimmi ilinniарnerup aаqqissugaanera nutaaq atulerpoq, tassani inuit pisinnaatitaaffii pillugit аtuartitsinerup ukkatarineqарnera malunnartumik nukittorsarneqарpoq. Assersuutigalugu 2017-imi ilinniарnerup aаqqissugaanerani 'inuit pisinnaatitaaffii' imaluunniit 'pisinnaatitaaffiit' eqqaaneqanngillat, 2018-imili ilinniарnerup aаqqissugaanerani oqaaseq 'pisinnaatitaaffiit' 21-riarluni taaneqарpoq.¹¹³

2017-imi imaluunniit 2018-imi ilinniарnerup aаqqissugaanerani oqaatsit 'naligiinneq', 'naligiissitaaneq' imaluunniit 'immikkoortitsineq' ilaанngillat. 2018-imi ilinniарnerup aаqqissugaanerani modulimi "Politikkит eqqaamasassat, oqaluttuarisaanermik ilisimasaqарneq аamma kinaassutsimik perorsaaneq" piginnaasassatut ilaasoq, ilinniartup "kulturikkut isiginnittaatsit арlallit аamma eqqaamasani атаatsimoorfiit kinaassutsimik najummisuusut assigiinngitsut ilikkartitsinermut аtatillugu ilанngussinnaassagai".¹¹⁴ Таамаасilluni ilinniарnerup aаqqissugaanerani 2018-imeersumi naligiissitaanermi аtuartitsinissamut toqqaанnаngitsumik pilersaartoqарpoq.

ISUMAGINNINNERMIK SIUNNERSORTITUT ILINNIAGAQ

Isumaginninnermik siunnersortitut ilinniаgaq ilisimatusarfimmi Inuiaqatuigiilerinnermik, Аningaasaqарnermik Tusagassiornermillu ilisimatusarfimmi neqeroorutigieqарpoq. Isumaginninnermi siunnersortitut bachelorinngorniarnermut ilinniарnerup aаqqissugaanerani ilinniakkami malittarisassat qanimut аalajangersarneqарput. 'Inuit pisinnaatitaaffii' il.il. taaneqanngikkaluartut, inuunermi naligiinnginneq аamma suliffeqарfeqарfimmut аtatillugu atassuteqannginnermi аtuartitsisoqartарpoq. Matumani ilinniartut inuit атаasiakkaat аamma eqimattat pillugit inuunermi naligiinnginneq аamma аarlerinartumiinneq pillugu тааguutinut ilisaritinneqartарput, tassani siunertарlugu "eqimattat sullinniakkat аjornartorsiutaat, isumaginninnermi suliniutinik аallartisaanermut tunngavittut ilisarinninnissaq, misissuinissaq, naliliinissaq".¹¹⁵

Ilinniарnerup aаqqissugaanerani inuit pisinnaatitaaffii toqqaанnartumik ilaанngikkaluartut, oqaatsit oqaasiliornerillu арlallit, таакку pillugit аtuartitsinissamut аallartisaasinnaapput. Tamatumunnga assersuutigalugu аtuuppoq fagmodulimi "Isumaginninnermi sulinnermi ааqqissuussaаnikkut sinaakkutit аamma suliffimmik misiliinissamut ilisarititsineq" ilikkagassatut аnguniakkamut, tassani isumaginninnermi siunnersortip inissisimaaffii assigiinngitsut, matuma атаani оqartussaасutut inissisimaneq pillugit ilinniartut ilisimasaqalerlutillu paasinnissasut. Fagmodulimi "Pinaveersaartitsineq аamma inuunermi атугарliortut pillugit periaaseq" ilikkagassatut аnguniakkat ilaattut аamma ukkatarineqарpoq, ilinniartut "inuuniарnermi атугарliortunut аtatillugu inatsisinik malittarisassanillu аttuumassuteqartunik аtuinissamut ilisimasanik piginnaasanillu" аngusaqassasut. Naggataagut ilinniartup modul 12-imi nunani tamalaani universitetimi pinngitsoorani ilisimatusарnermut аtatillugu "nunani tamalaani isiginnittaatsikkut isumaginnilluni sulinnermi eqqarsarsinnaassaaq". Modulini qulaani taaneqartuni аtuartitsinermi pisinnaatitaaffiit tungaannit isiginninneq iluaqutaасussamik ilанngunneqarsinnaavoq.

Inuiaqatigiilerinermik, Aningaasaqarnermik Tusagassiornermillu Ilisimatusarfik aamma najugaq qimannagu ilinniarnermik neqerooruteqarpoq, tassani siunertaavoq inuit suliaqarfiup iluani sulereersut, ilinniaqqikkusuttullu, kisiannili piffissami sivisunerusumi Nuummot nuunnissamik ajornakusoortitsisut pikkorissarnissaat. Najugaq qimannagu isumaginninnermi siunnersortitut ilinniarnermi ilinniakkap aqqissugaanerani, isumaginninnermi siunnersortitut bavelorinngorniarluni ilinniakkami ilinniakkap aqqissugaaneranut sanillilullugu, inuit pisinnaatitaaffii pillugit atuartitsineq toqqaannartumik ukkatarineqarpoq.

Naalackersuisut 2018-imut Aningaasanut Inatsit pillugu Isumaqtigiisummi isumaginninnermi suliaqarfiup iluani ilinniarnermi suliniutinik nukittorsaanissaq ukkataraat. Peqatigitillugu Naalackersuisut kissaatigaat najugaq qimannagu perorsaasutut aamma isumaginninnermi siunnersortitut ilinniakkat nukittorsarneqarnissaat, tamatumani siunertarlugu siusissukut pinaveersaartitsilluni suliniutinik siuarsaanissaq ilaatigut isumaginninnermik suliaqarfiup iluani.¹¹⁶

ISUMAGINNINNERMI PERORSAASUTUT ILINNIAGAQ

Isumaginninnermi perorsaasutut ilinniagaq Perorsaanermik Ilinniarfimmi neqeroorutigineqarpoq. Isumaginninnermi perorsaasutut ilinniakkami ilinniakkap aqqissugaanerani oqaatsit 'inuit pisinnaatitaaffii', 'pisinnaatitaaffiit' kiisalu 'isumaqtigiisut' toqqaannartumik allassimangillat. Peqatigitillugu 'naligiinneq', 'naligiissitsineq', 'naligiissitaaneq', 'naleqarneq' imaluunniit 'immikkoortitsineq' allassimangillat.

Isumaginninnermi perorsaasutut ilinniakkami ilinniarnermi najoqqutami, oqaaseq 'pisinnaatitaaffik' ilisimasassat piginnaasassallu pillugit immikkoortuni pingasuni tamani "meeqqat inuusuttullu atugarliortut", "inuit apparsimasunik piginnaasallit" kiisalu "inuit inuunermi ajornartorsiutillit" itisiliivigineqarnerini/ukkataqarnermi allassimavoq.¹¹⁷ Peqatigitillugu ilisimasassat piginnaasassallu ataanni, eqimattanut taakkununga pingasunut nunami inatsisit, isumaqtigiisutit aamma malittarisassat immikkut isumaqartut taaneqarput.¹¹⁸

Ilinniartoq aamma "inuiaqatigiilerinermi isumaginninnermi immikkoortumi pingaarnermi", "(...) nunani tamalaani isumaqtigiisutini aamma inatsisini, matuma ataani nipangiussisimasussaataaeranut malittarisassani, nalunaarutiginnittussaarnermi aamma paasissutissanik ingerlatitseqqiinissamut sungiusarneqassaaq". Oqaatsit 'naligiinneq', 'naligiissitsineq', 'naligiissitaaneq', 'naleqarneq' imaluunniit 'immikkoortitsineq' ilinniarnermi najoqqutami allassimangillat.

Ilinniarnermi najoqqutami oqaatsinik oqaaseqatigiinnillu inuit pisinnaatitaaffiik atuartitsinissamut pissutissiisinnaasunik nassaassaqarpoq. Tassani ilaatigut taaneqarput "tamam oqartussaaqataallutik peqataasinnaanerat", "perorsaaneq" kiisalu "sulinerneq ileqqorissaarneq, pissaaneq aamma aqqiagiinngissutit". Oqaatsit taakku atuartitsinermi inuit pisinnaatitaaffiik

ilanngussinissamut pissutissiisnaapput, inuit pisinnaatitaaffii toqqaannartumik taaneqanngikkaluartut.¹¹⁹

Perorsaanermik ilinniarfik aamma najugaq qimannagu ilinniarnermik neqerooruteqarpoq. Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissut inuiaqatigiinni isumaginninnermilu fagimi pensummimi missingersuutaasumi ilaavoq, tassani aamma NP-p Meeqqat aamma Innarluutillit pillugit isumaqatigiissutai ilaapput.¹²⁰ Tamatuma saniatigut ilinniartut pisinnaatitaaffiit atatillugit pisinnaatitaaffiit eqqaaneqarput, tamatumani ukkatarineqarluni ilinniartut peqataanerisigut oqartussaaqataaneq pillugu taaguummik ineriartortitsineq. Oqaatsilli, 'naleqarneq', 'nalogiissitsineq', 'nalogiissitaaneq' imaluunniit 'immikkoortitsineq' ilinniarnernup aaqqissugaanerani allassimangillat.¹²¹

Kisiannili oqaatsit oqaasertaliinerillu arlallit, inuit pisinnaatitaaffiik atuartitsinissamut aallartisaasnaapput. Assersuutigalugu inuiaqatigiilerinermi aamma isumaginninnermi fagini "isumaginninnermi inatsit, matuma ataani meeqqat, inuusuttut, utoqqaat pillugit isumaginninnermi malittarisassat" kiisalu "ilaqutariit aamma inuiaqatigiit pillugit inatsit" ilanngunneqarsimapput, soorlu ilinniartup inuiaqatigiilerinermi isumaginninnermilu fagimi misilitsinnermut atatillugu "isumaginninnermi suliassaqarfimmi inatsisitigut atortitsinermi inuiaqatigiinni tunngavik" pillugu ilisimasaqassasoq.¹²²

Ilisimatusarfimmut aamma Perorsaanermik Ilinniarfimmut innersuussutigaarput:

- Sulinermi isiginnittaatsimi inuit pisinnaatitaaffii pillugit atuartitsinermi atortussanik ineriartortitsinissaq pingaarnersiorneqassasoq, Kalaallit Nunaannut tulluussagaasamik, kiisalu sulissutigineqassasoq, atuartitsisut inuit pisinnaatitaaffiik atuartitsinissamut piginnaasanik naleqquttunik angusaqassasut, assersuutigalugu ilinniaqqinnissamut aamma ingerlariaqqiffiusumik ilinniarnissamut neqerooruteqarnikkut.

KAPITALI 8

ILINNIARNEQ PILLUGU PILERSAARUMMUT INUIT PISINNAATITAAFFIINIK ILANGUSSINEQ

8.1 INUIT PISINNAATITAAFFIINIK ILLERSUINEQ: NUNA TAMAKKERLUGU ILIUSSISSATUT PILERSAARUSIORNISSAMUT KAJUMISSAARINEQ

Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Ilinniartitsineq aamma Atuartitsineq pillugu NP-p Nalunaarutaanik akuerissuteqarnikkut, nunat politikikkut pisussaaffigilerpaat inuit pisinnaatitaaffiini atuartitsinissamut nuna tamakkerlugu periusissianik, pilersaarutitik imaluunniit iliuussissatut pilersaarutitik ineriartortitsinissaq. Nalunaarut naapertorlugu tamakku ineriartortinneqartariaqarput, ilinniakkani attuumassuteqartuni inuit pisinnaatitaaffiini atuartitsisarnermik nukittorsaanissamut ataaatsimut suliniummik nunat naammassinnillutillu nalilersuinissaat siunertaralugu.¹²³

NP-p Inuit Pisinnaatitaaffiini Atuartitsineq pillugu Nunarsuaq Tamakkerlugu Pilersaarutaani innersuussutigineqarpoq, nuna tamakkerlugu iliuussissatut pilersaarutitik ilaatigut tunngaviusumik atuarfintut, inuusuttut ilinniagaannut kiisalu ilinniakkanut atorfinissutaasussaasunut, matuma ataani assersuutigalugu isumaginninnermi siunnersortitut ilinniakkamut, ilinniartitsisunngorniarnermut aamma perorsaasutut ilinniakkamut siunnerfeqartunik suliaqartoqassasoq. Nuna tamakkerlugu iliuussissatut pilersaarummi aamma ilinniaqqinnissamut aamma ingerlariaqqiffiusumik ilinniarnermut innersuussisoqartariaqarpoq.¹²⁴

Inuit pisinnaatitaaffiini atuartitsinissamut iliuussissatut pilersaarutitik ineriartortitsinermik suliaqarnissamik naalagaaffiit qanoq aallartisaasinnaaneranntut, ilitersuutitik arlalinnik suliaqartoqarnikuuvoq. Matumani taaneqarsinnaavoq naalagaaffinnut ilitersuut NP-mi Inuit Pisinnaatitaaffiinit ataatimiititaliarsuarmit aamma UNESCO-mit suliarineqartoq. Iltersuummi inuit pisinnaatitaaffiini atuartitsinissamut iliuussissatut pilersaarummik ineriartortitsinissamut, naammassinninnissamut naliliinissamullu alloriarnert nassuiarneqarput. Iltersuummi aamma innersuussisoqarpoq, ilinniakkani inuit pisinnaatitaaffii pillugit atuartitsinermik naalagaaffiit qanoq misissuisinnaanerannut kiisalu malittareqqiisinnaanerannut.¹²⁵

8.2 KALAALLIT NUNAANNI PISSUTSIT: INUIT PISINNAATITAAFFIISA UKKATARINEQARNISSAASA ILANNGUNNEQARNISSAA TULLUARTUUSSAAQ

Ilinniartitaanermut periusissiaq aamma Ilinniartitaanermut pilersaarut Naalakkersuisut aallaavigaat, Kalaallit Nunaanni ilinniartitarnissamut

unammillernartut attuumassuteqartunik nassaarnissamut aamma suliniutinik ukkatarinniffiusunik ataqatigiinnermillu qulakkeerinninnissamut. Naalackersuisut matumani periarfissaraat maannakkut unammillernartut ilinniartitaanermi politikkimi pingaarnertut oqallisigitissallugit, matuma ataani suliaqartunit soqutigisaqaqatigiinnillu attuumassuteqartunit ilassuteqartitsilluni.

Ilinniartitaanermut periusissiami kingullermi 2015-imeersumi ilinniartitaaneq pillugu suliaqaqarfimmi tamarmi pingaartitanik malunnartunik inissiisoqarpoq. Ilinniartitaanermut pilersaarut iliuusissatut pilersaarutaavoq, suliniutinik, ukiuni tulliuuttuni aallartikkusunneqartunik, kiisalu Ilinniartitaanermut periusissiami Naalackersuisut takorluugaannik anguniagaannillu tapersersuisunik imaqartoq. Ilinniartitaanermut pilersaarut II kingulleq 2020-meersoq sinaakkutaavoq, ilinniartitaanermi anguniakkat anguneqarnersut nalilersorniarlugit suliniutinik attuumassuteqartunik aallartisaanissamik qulakkeerinnittoq.¹²⁶ Kisiannili inuit pisinnaatitaaffinik siammarterineq aamma atuartitsineq ilinniartitaanermut pilersaarummi ilaanngillat.

Tulluuartuussaaq, inuit pisinnaatitaaffii ilinniartitaanermut periusissiap tulliani tunngaviusumik pingaartitatut ilanngunneqassasut. Tamanna isumaqassaaq, inuit pisinnaatitaaffii siunissami ilinniartitaanermut pilersaarutini pingaartitatut akuerineqassasut, peqataatitsineq, assigiinngisitaarnermik, kajumissutsimik, piujuartitsinermik kiisalu ataatsimut inuttullu akisussaassuseqarneq naligalugit. Aamma tulluuartuussaaq, Ilinniartitaanermut pilersaarummut 2021-mut kiisalu siunissami pilersaarutinu atillugu inuit pisinnaatitaaffii pillugit atuartitsinermut nuna tamakkerlugu iliuusissatut pilersaarummik ineriartortitsisoqassasoq. Tamanna immikkoortuni qaffasissutsinilu ataasiakkaani aalajangersimasumik anguniagassatut inuit pisinnaatitaaffinik atuartitsinerup ilanngunneqarneratigut pisinnaavoq, imaluunniit suliaqaqarfiit akimorlugit suliniutitut nutaatut pisinnaalluni.

Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut Ilageeqarnermullu Naalackersuisoqarfimmut innersuussutigaarput:

- Ilinniartitaanermut periusissiami tullermi inuit pisinnaatitaaffii tunngaviusumik pingaartitanut ilanngunneqarnissaat isumaliutigeqqissaarneqassasoq.

INAAARUTAASUMIK NASSUIAATIT

- 1 Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik, Kalaallit Nunaanni kisitsisit 2019, 2019, qupperneq 14, uani nassaarineqarsinnaavoq: <http://www.stat.gl/publ/da/GF/2019/pdf/Gr%C3%B8nland%20i%20tal%202019.pdf>.
- 2 Naalakkarsuisut, Ilinniartitaanermut Pilersaarut II, 2017, qupperneq 22, uani nassaarineqarsinnaavoq: <http://naalakkarsuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Publications/Uddannelse/NYUddannelsesplan%202017%20web.pdf>.
- 3 Naalakkarsuisut, Oqaatsinik ilikkagaqartarnerup pitsanngorsaavigineqarnissaa pillugu immikkut ilisimasallit, 2018, qupperneq 11, uani nassaarineqarsinnaavoq: <https://naalakkarsuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Attached%20Files/Uddannelse/Sprograpport%20KAL-DA%202018indd-1.pdf>.
- 4 Naalakkarsuisut, Oqaatsit pingasut tamarmik nukittorsarneqarnissaat aqqutsissaavoq, 9. juni 2018, uani nassaarineqarsinnaavoq: <https://naalakkarsuisut.gl/da/Naalakkarsuisut/Nyheder/2018/06/090619-Styrkelse-af-alle-tre-sprog-er-vejen-frem>.
- 5 Naalakkarsuisut, Ilinniagaqarnersiutit pillugit nalunaarut nutaaq, 21. juli 2017, uani nassaarineqarsinnaavoq: http://naalakkarsuisut.gl/da/Naalakkarsuisut/Nyheder/2017/07/210717_ny_bkg; Ilinniagaqarnersiutit pillugit Namminersorlutik Oqartussat nalunaarutaat nr. 9, 19. juli 2017-imeersoq.
- 6 Atuarfik pillugu Inatsisartut inatsisaata allanngortinneqarnera pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 21, 13. november 2017-imeersoq (Atuartitsinerup imarisaa, aqqissuussaaneq, piareersaaneq aamma ilisimasanik katersisarneq pillugit malittarisassanik allanngineq).
- 7 Meeqqat atuarfianni immikkut atuartitsisarneq aamma allamik immikkut ittumik perorsaaniikkut ikiorsisarneq pillugit Namminersorlutik Oqartussat nalunaarutaat nr. 21, 8. december 2017-imeersoq.
- 8 Naalakkarsuisut, Ilinniartitaanermut Pilersaarut II, 2020, qupperneq 25, uani nassaarineqarsinnaavoq: <https://naalakkarsuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Attached%20Files/Uddannelse/DK/Uddannelsesplaner/Uddannelsesplan%2011%202020%20Final%20031120.pdf>
- 9 Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Instituttip saaffiginninneranut Qeqqata Kommuniata akissutaa (oktober 2017).
- 10 http://naalakkarsuisut.gl/da/Naalakkarsuisut/Nyheder/2017/09/050917_diplomledere (08.11.2017)
- 11 TELE-POST, TELE POST-ip takorluugaa: Attaveqaatit pitsaanerusut, uani nassaarineqarsinnaavoq: <https://telepost.gl/da/vores-vision-staerke-netvaerk; KNR.gl, Internetip sukkassusia Tele-Post-ip sukkatsikkaa, 13. september 2019, uani nassaarineqarsinnaavoq: https://knr.gl/da/nyheder/tele-post-skruer-op-internethastighed>.

- 12 Naalakkersuisut, Ilinniartitaanikkut aqqissuusseqqinnermi alloriarneq, 18. august 2017, uani nassaarineqarsinnaavoq: http://naalakkersuisut.gl/da/Naalakkersuisut/Nyheder/2017/08/160817_uddannelsesreform.
- 13 Naalakkersuisut, Ilinniartitaanerup aqqissuussaanera eqaatsoq ataqatigiittorlu – Innersuussutit, tunngavilersuutit aamma iliuusissat, januar 2020, uani nassaarineqarsinnaavoq: <https://naalakkersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Attached%20Files/Uddannelse/GL/Et%20sammenhengende%20og%20fleksibelt%20uddannelsessystem%20Anbefalinger%20begrundelser%20og%20handlinger%20JAN20.pdf>.
- 14 Sermitsiaq, Meeqqat atuarfiat pillugu ilisimatusartut amerlanerusut, 25. oktober 2020, uani nassaarineqarsinnaavoq: <https://sermitsiaq.ag/flere-forsker-folkeskolen>.
- 15 Illisimatusarfik, Illisimatusarfiup 2019-imut ukiumoortumik nalunaarutaa, qupperneq 8, uani nassaarineqarsinnaavoq: <https://uni.gl/media/6296594/illisimatusarfiks-%C3%A5rspport-2019.pdf>.
- 16 Aningaasaqarnermut, isumaginninnermut kulturikkullu pisinnaatitaaffiit pillugit NP-p Isumaqatigiissutaani artikel 13, imm. 2, litra a-c.
- 17 Meeqqat pillugit NP-mi Isumaqatigiissut artikel 28 aamma 29.
- 18 Meeqqat pillugit NP-mi Isumaqatigiissut artikel 28, imm. 1, litra c.
- 19 Meeqqat pillugit NP-mi Isumaqatigiissut artikel 29.
- 20 Meeqqat pillugit NP-mi Isumaqatigiissut artikel 20, imm. 1.
- 21 Meeqqat pillugit NP-mi Isumaqatigiissut artikel 42.
- 22 Meeqqat pillugit NP-mi Isumaqatigiissut artikel 28, imm. 1, litra b aamma c.
- 23 Committee on Economic, Social and Cultural Rights, “General Comment no.13 (on article 13 the right to education)”, E/C.12/1999/10, 8. December 1999. Aamma takuuk Committee on Economic, Social and Cultural Rights, “General Comment no. 11 (on article 14 plans of action for primary education)”, E/1992/23, 10. Maj 1999.
- 24 Committee on The Rights of the Child, “General Comment no. 1 on the aims of education”, CRC/GC/2001/1, 17. April 2001.
- 25 Council of Europe, Charter for Democratic Citizenship Education and Human Rights Education, 2010, uani nassaarineqarsinnaavoq: <https://rm.coe.int/16803034e5>.
- 26 Council of Europe, Council of Europe Charter on Education for Democratic Citizenship and Human Rights Education, 2010, uani nassaarineqarsinnaavoq: <https://rm.coe.int/16803034e5>.
- 27 UN Human Rights Council, Resolution on the United Nations declaration on human rights education and training, 19. december 2011, A/HRC/RES/13/15, artikel 2 samt WPHRE phase I, uani nassaarineqarsinnaavoq: <http://www.ohchr.org/EN/Issues/Education/Training/Pages/UNDHREducationTraining.aspx>.
- 28 Assersuutigalugu takuuk Ammip qalipaataa pillugu immikkoortitsisarneq pillugu NP-mi Isumaqatigiissummi artikel 7, Aningaasaqarnermut, isumaginninnermut kulturikkullu pisinnaatitaaffiit pillugit NP-p Isumaqatigiissutaani artikel 13, Meeqqat pillugit NP-mi Isumaqatigiissummi artikel 29 kiisalu Naalliutsitsineq pillugu NP-mi isumaqatigiissummi artikel 10.

- 29 Assersuutigalugu takuuk UN Human Rights Education and Training, uani nassaarineqarsinnaavoq: <http://www.ohchr.org/EN/Issues/Education/Training/Pages/HREducationTrainingIndex.aspx>; Council of Europe Charter on Human Rights Education and Education for Democratic Citizenship, uani nassaarineqarsinnaavoq: <http://www.coe.int/en/web/edc/charteron-education-for-democratic-citizenship-and-human-rights-education>.
- 30 Assersuutigalugu takuuk UN Office of the High Commissioner for Human Rights, The Right to Human Rights Education – A compilation of provisions of international and regional instruments dealing with human rights education, 2014, uani nassaarineqarsinnaavoq: <http://ohchr.org/EN/Issues/Education/Training/Compilation/Pages/Listofcontents.aspx>.
- 31 Vienna Declaration and Programme of Action, pkt. 33. Wien-imi Inuit pisinnaatitaaffii pillugit Nunarsuarmi Isummersoqatigiinnermi akuersissutigineqartoq ulloq 25. juni 1993.
- 32 UN World Programme for Human Rights Education, uani nassaarineqarsinnaavoq: <http://www.ohchr.org/EN/Issues/Education/Training/Pages/Programme.aspx>.
- 33 UN Human Rights Council, Draft plan of action for the second phase (2010-2014) of the World Programme for Human Rights Education, A/HRC/15/28, 27. juli 2010, imm. 16 aamma 29, uani nassaarineqarsinnaavoq: <http://www.ohchr.org/EN/Issues/Education/Training/WPHRE/SecondPhase/Pages/Secondphaseindex.aspx>.
- 34 UN Human Rights Council, Revised draft plan of action for the first phase (2005-2007) of the World Programme for Human Rights Education, kapitel 3, afsnit B, A/59/525/Rev.1, 2. Marts 2005, uani nassaarineqarsinnaavoq: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/253/74/PDF/N0525374.pdf?OpenElement>, og UN Human Rights Council, Draft plan of action for the second phase (2010-2014) of the World Programme for Human Rights Education, A/HRC/15/28, 27. juli 2010, uani nassaarineqarsinnaavoq: <http://www.ohchr.org/EN/Issues/Education/Training/WPHRE/SecondPhase/Pages/Secondphaseindex.aspx>.
- 35 UN Human Rights Council, United Nations declaration on human rights education and training, A/HRC/RES/13/15, 19. december 2011, artikel 2, uani nassaarineqarsinnaavoq: [https://www.ohchr.org/EN/Issues/Education/Training/Compilation/Pages/UnitedNationsDeclarationonHumanRightsEducationandTraining\(2011\).aspx](https://www.ohchr.org/EN/Issues/Education/Training/Compilation/Pages/UnitedNationsDeclarationonHumanRightsEducationandTraining(2011).aspx).
- 36 UN Human Rights Council, United Nations declaration on human rights education and training, A/HRC/RES/13/15, 19. december 2011, artikel 7, stk. 2, uani nassaarineqarsinnaavoq: [https://www.ohchr.org/EN/Issues/Education/Training/Compilation/Pages/UnitedNationsDeclarationonHumanRightsEducationandTraining\(2011\).aspx](https://www.ohchr.org/EN/Issues/Education/Training/Compilation/Pages/UnitedNationsDeclarationonHumanRightsEducationandTraining(2011).aspx).
- 37 UN Human Rights Council, United Nations declaration on human rights education and training, A/HRC/RES/13/15, 19. december 2011, artikel 8, imm. 1, aamma artikel 3, imm. 2, uani nassaarineqarsinnaavoq: [https://www.ohchr.org/EN/Issues/Education/Training/Compilation/Pages/UnitedNationsDeclarationonHumanRightsEducationandTraining\(2011\).aspx](https://www.ohchr.org/EN/Issues/Education/Training/Compilation/Pages/UnitedNationsDeclarationonHumanRightsEducationandTraining(2011).aspx).

- 38 UN Human Rights Council, United Nations declaration on human rights education and training, A/HRC/RES/13/15, 19. december 2011, artikel 3 aamma 7, uani nassaarineqarsinnaavoq: [https://www.ohchr.org/EN/Issues/Education/Training/Compilation/Pages/UnitedNationsDeclarationonHumanRightsEducationandTraining\(2011\).aspx](https://www.ohchr.org/EN/Issues/Education/Training/Compilation/Pages/UnitedNationsDeclarationonHumanRightsEducationandTraining(2011).aspx).
- 39 UN Human Rights Council, United Nations declaration on human rights education and training, A/HRC/RES/13/15, 19. december 2011, artikel 3 aamma 7, uani nassaarineqarsinnaavoq: [https://www.ohchr.org/EN/Issues/Education/Training/Compilation/Pages/UnitedNationsDeclarationonHumanRightsEducationandTraining\(2011\).aspx](https://www.ohchr.org/EN/Issues/Education/Training/Compilation/Pages/UnitedNationsDeclarationonHumanRightsEducationandTraining(2011).aspx).
- 40 UN Human Rights Council, United Nations declaration on human rights education and training, A/HRC/RES/13/15, 19. december 2011, artikel 8 aamma 9, uani nassaarineqarsinnaavoq: [https://www.ohchr.org/EN/Issues/Education/Training/Compilation/Pages/UnitedNationsDeclarationonHumanRightsEducationandTraining\(2011\).aspx](https://www.ohchr.org/EN/Issues/Education/Training/Compilation/Pages/UnitedNationsDeclarationonHumanRightsEducationandTraining(2011).aspx).
- 41 Takuuk www.verdensmaalene.dk/maal/4, 4. oktober 2019-imi iserfigineqartoq.
- 42 UNESCO, Education 2030 Incheon Declaration and Framework for Action - Towards an inclusive and equitable quality education and lifelong learning for all, 2015, qupperneq 21, uani nassaarineqarsinnaavoq: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000245656>.
- 43 UNESCO, Education 2030 Incheon Declaration and Framework for Action - Towards an inclusive and equitable quality education and lifelong learning for all, 2015, annex 2, VI.
- 44 Naalackersuisut, Ilinniartitsinermut periusissiaq 2015 - Ilinniartitaaneq – Siunissatsinnut matuersaat, qupperneq 7-8, uani nassaarineqarsinnaavoq: https://naalackersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Attached%20Files/Uddannelse/DK/Uddannelsesstrategi/2015_maj_Uddannelsesstrategi_endelig.pdf.
- 45 Naalackersuisut, Ilinniartitsinermut periusissiaq 2015 - Ilinniartitaaneq – Siunissatsinnut matuersaat, qupperneq 10, uani nassaarineqarsinnaavoq: https://naalackersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Attached%20Files/Uddannelse/DK/Uddannelsesstrategi/2015_maj_Uddannelsesstrategi_endelig.pdf.
- 46 Naalackersuisut, Ilinniartitaanermut Pilersaarut II, 2020, uani nassaarineqarsinnaavoq: <https://naalackersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Attached%20Files/Uddannelse/DK/Uddannelsesplaner/Uddannelsesplan%20II%202020%20Final%20031120.pdf>.
- 47 Naalackersuisut, Ilinniartitaanermut Pilersaarut II, 2020, side 8, uani nassaarineqarsinnaavoq: <https://naalackersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Attached%20Files/Uddannelse/DK/Uddannelsesplaner/Uddannelsesplan%20II%202020%20Final%20031120.pdf>.
- 48 Atuarfik pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 15, 3. december 2012-imeersoq.
- 49 Atuarfik pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 15, 3. december 2012-imeersoq, § 43.
- 50 Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik, Ukiumoortumik Paasissutissat 2016, Meeqgeriviit aamma meeqqat atuarfiat, takussutissaq 4.1 aamma 4.2

- 51 Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik, Ilinniarnertuunngorniarnertit aamma inuussutissarsiummik ilinniakkat 2015, takussutissaq 2, qupperneq 2, uani nassaarineqarsinnaavoq: <http://www.stat.gl/publ/da/UD/201602/pdf/2015%20erhvervsuddannelser%20og%20gymnasiale%20uddannelser.pdf>.
- 52 Takuuk <https://naalackersuisut.gl/da/Naalackersuisut/Departementer/Uddannelse-Kultur-Kirke-og-Udenrigsanliggende>.
- 53 Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik, Ilinniakkat aallartinneqartut 2003-2019 ilinniakkap qaffasissusaa, nuna piffissarlu naapertorlugu.
- 54 Suliffissanut, ilitersuisarnernut pikkorissaqqinnernullu qitiusumik ingerlatsiviit pillugit Inatsisartut inatsisaat nr. 28, 9. december 2015-imeersoq. Aamma takuuk Naalackersuisut, Majoriaq – Suliffissanut, Iltersuisarnermut aamma Pikkorissaqqinnernut sullissiviit taaguutaa nutaaq, 1. august 2016, uani nassaarineqarsinnaavoq <http://www.majoriaq.gl/da/Nyheder/2016/08/Nyt-navn-Majoriaq>.
- 55 Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik, Naatsorsueqqissaartarfiup ilinniarnertit pillugit naatsorsuutai – Ilinniakkat aallartinneqartut 2003-2019.
- 56 Ilisimatusarfik – Ilinniarnermik Ilisimatusarfik, Ilinniarnernup aqqqissugaanera 2018 – Ilinniartitsisutut Bachelorinnngorniarneq, 2018, qupperneq 18, uani nassaarineqarsinnaavoq: <https://uni.gl/media/4034157/studieordning-august-2018.pdf>.
- 57 Europami Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Eqqartuussivik, B mod Storbritannien, aalajangiineq 8. juli 1987, app. nr. 9840/82, pr. 60 kiisalu Europami Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Eqqartuussivik, Andersson mod Sverige, aalajangiineq 25. februar 1992, app. nr. 12963/87, pr. 72.
- 58 www.verdensmaalene.dk/maal/4, iserfigineqarpoq ulloq 18.04.2018.
- 59 Ellen Jensen aamma Lone Hindby, Kalaallit Nunaanni Meeqqat Atuarfiat 2014/2015, 2015, Inerisaavik, qupperneq 5.
- 60 KANUKOKA, Sulisussanik ilinniartitsinermut aamma nunaqarfinni atuartitsinermut pilersaarut takorluukkallu, 2011, KANUKOKA-mi isumasioqatigiinneq ulluni 11. – 13. september 2011.
- 61 Aningaasaqarnermut Siunnersuisoqatigiit, Kalaallit Nunaata Aningaasaqarnera 2017, 2017, qupperneq 33, uani nassaarineqarsinnaavoq: <https://naalackersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Attached%20Files/Finans/DK/Oekonomisk%20raad/G%C3%98R%202017%20rapport%20DK.pdf>.
- 62 Naalackersuisut, Ilinniartitaanermut Pilersaarut II, 2020, qupperneq 25, uani nassaarineqarsinnaavoq: <https://naalackersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Attached%20Files/Uddannelse/DK/Uddannelsesplaner/Uddannelsesplan%20II%202020%20Final%20031120.pdf>.
- 63 KORA, Meeqqat pillugit Isumaqatigiisummut Kalaallit Nunaata ilanngunnera, 2016, qupperneq 22-23, uani nassaarineqarsinnaavoq: <https://www.vive.dk/da/udgivelser/inkorporering-af-fn-s-boernekonvention-i-groenland-8816/>.
- 64 Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliaq, Meeqqat inuusuttullu, Tunngaviusumik nalunaarut, 2011, uani nassaarineqarsinnaavoq: <https://naalackersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Attached%20Files/Finans/DK/Betaenkning/Baggrundsmateriale%20B%C3%B8rn%20og%20Unge.pdf>.

- 65 Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), Kalaallit Nunaanni Meeqqat atuarfiat – Naliliineq 2015, qupperneq 67, uani nassaarineqarsinnaavoq: <https://www.eva.dk/grundskole/groenlands-folkeskole>.
- 66 Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), Kalaallit Nunaanni Meeqqat atuarfiat – Naliliineq 2015, qupperneq 62, uani nassaarineqarsinnaavoq: <https://www.eva.dk/grundskole/groenlands-folkeskole>.
- 67 Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), Kalaallit Nunaanni Meeqqat Atuarfiat, Naliliineq 2015, qupperneq 63, uani nassaarineqarsinnaavoq: <https://www.eva.dk/grundskole/groenlands-folkeskole>.
- 68 Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), Kalaallit Nunaanni Meeqqat atuarfiat – Naliliineq 2015, qupperneq 61-63, uani nassaarineqarsinnaavoq: <https://www.eva.dk/grundskole/groenlands-folkeskole>.
- 69 Sermitsiaq, Kalaallit Nunaanni naqinnernik ilisarinnissinnaannginnermut misiliuteqanngilaq, 14. maj 2020, uani nassaarineqarsinnaavoq: <https://sermitsiaq.ag/ingen-orblindetest-i-groenland>.
- 70 MIO, "Paarinnga" – Meeqqat Illersuisuata meeqqani inersimasunilu tusarniaanera meeqqat Tasiilami atugaat pillugit – Meeqqat Pisinnaatitaaffiitut naleqqiullugit, 2016, qupperneq 13, uani nassaarineqarsinnaavoq: <http://mio.gl/wp-content/uploads/2017/04/Boernetalsmandens-rapport-om-Tasiilaq.pdf>; MIO, Meeqqat Illersuisuata angalanermi nalunaarutaa - Qeqqata Kommunia, 2017, 2017, qupperneq 42 aamma 45, uani nassaarineqarsinnaavoq: http://mio.gl/wp-content/uploads/2017/04/2017_10_Qeqqata_dk_web.pdf; MIO, Kommune Kujalleq - Meeqqat Illersuisuata angalanermi nalunaarutaa, 2017, qupperneq 39, 42, aamma 45, uani nassaarineqarsinnaavoq: http://mio.gl/wp-content/uploads/2017/04/KommuneKujalleq01Marts2017_dk.pdf.
- 71 Naalakkersuisut, Atuartut angerlarsimaffimmiittarnerat pillugu nalunaarutissatut siunnersuut, piffissaq tusarniaaffik 25. september-29. oktober 2020, uani nassaarineqarsinnaavoq: <https://naalakkersuisut.gl/da/H%C3%B8ringer/Arkiv-over-h%C3%B8ringer/2020/elevhjem>.
- 72 Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), Kalaallit Nunaanni Meeqqat atuarfiat – Naliliineq 2015, 2015, qupperneq 8, uani nassaarineqarsinnaavoq: <https://www.eva.dk/grundskole/groenlands-folkeskole>.
- 73 United Nations Committee on the Rights of the Child, Concluding Observations of the fifth periodic report of Denmark, section H, b p.9, CRC/C/DNK/CO/5, uani nassaarineqarsinnaavoq: <http://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2FPPRiCAqhKb7yhsglK9tmnWXdxau%2FeDxEEMqJrk8yrwetrUHAHLcuvk7llb6C66JpZees7wvtcoJhlEgwEf7VfhCW5afo%2B60Ay5phC4Cg9ZPD46%2F3NL1yVPqT3>.
- 74 Naalakkersuisut, Ilinniartitaanermut Pilersaarut II, 2016, qupperneq 17-18, uani nassaarineqarsinnaavoq: <https://naalakkersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Attached%20Files/Uddannelse/DK/Uddannelsesplaner/Uddannelsesplan%20II%202016%20web.pdf>.
- 75 Killiffik 2016-imi innersuussutit killiffii pillugit Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Instituttip Qeqqata Kommuniaanut saaffiginnissutaanut akissut, oktober 2017.
- 76 Meeqqat pillugit NP-mi Isumaqtigiissut artikel 29 aamma 42.

- 77 Meeqqat pillugit NP-mi Isumaqtigiissut artikel 42.
- 78 Meeqqat pillugit NP-mi Isumaqtigiissut artikel 2 aamma 30.
- 79 Council of Europe, Charter for Democratic Citizenship Education and Human Rights Education, 2010.
- 80 UN Human Rights Council, Resolution A/HRC/RES/13/15 on the United Nations declaration on human rights education and training, 19 December 2011, artikel 2 aamma WPHRE phase I. <http://www.ohchr.org/EN/Issues/Education/Training/Pages/UNDHREducationTraining.aspx>.
- 81 Takuuk Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Institutti aamma Kalaallit Nunaanni Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit, Meeqqat Inuusuttullu – Kalaallit Nunaanni killiffik 2019, 2019, uani nassaarineqarsinnaavoq: https://menneskeret.dk/sites/menneskeret.dk/files/04_april_19/imr_status_bu_dk.pdf.
- 82 Statens Institut for Folkesundhed, Kalaallit Nunaanni innuttaasunik misissuineq 2018 – Inuunermi atugarisat, inooriaaseq aamma peqqissuseq, 2019, qupperneq 18, uani nassaarineqarsinnaavoq: https://www.sdu.dk/sif/-/media/images/sif/udgivelser/2019/befolkningsundersoegelsen_i_groenland_2018_dansk.pdf.
- 83 Birgit V. Niclasen (red.), Kalaallit Nunaanni meeqqat atuarfianni atuartut akornanni atugarissaarneq peqqissuserlu – 2014-imi HBSC Greenland-ip atuartunik misissuineranit inernerit, Statens Institut for Folkesundhed, 2015, qupperneq 179, uani nassaarineqarsinnaavoq: <https://www.sdu.dk/da/sif/rapporter/groenland>.
- 84 Statens Institut for Folkesundhed, Kalaallit Nunaanni innuttaasunik misissuineq 2018 – Inuunermi atugarisat, inooriaaseq aamma peqqissuseq, 2019, qupperneq 18, uani nassaarineqarsinnaavoq: https://www.sdu.dk/da/sif/rapporter/2019/befolkningsundersoegelsen_i_groenland.
- 85 Atuarfik pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 15, 3. december 2012-imeersoq.
- 86 Atuarfimmi atuartitsissutini atuartitsissutinilu qanitariissuni alloriarfiit siunertaat kiisalu atuartitsissutit siunertaat ilikkagassatullu anguniagassat pillugit Namminersornerullutik Oqartussat nalunaarutaat nr. 16, 24. juni 2003-meersoq, §§ 21 aamma 25.
- 87 Takuuk Ilinniartitaanermut Aqutsisoqarfiup nittartagaa http://www.inerisaavik.gl/fileadmin/user_upload/Inerisaavik/index_dk.htm. Ilinniartitaanermut Aqutsisoqarfiup ilinniartitsinermi pilersaarutit nalilersorlugillu misissuleruttorpaat (sulineq 2017-imi aallartinneqarpoq). Tamatuma saniatigit Ilinniartitaanermut Aqutsisoqarfiup, Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut Ilageeqarnermullu Naalakkersuisoqarfiup ataaniittup nittartakkani nutsileruttorpaat, taamaattumik nalunaarusiap matuma saqqummersinneqarneranit linki qaangiussimasinnaavoq.
- 88 Atuarfik pillugu Inatsisartut inatsisaat nr. 15, 3. december 2012-imeersoq, § 2.
- 89 Thomas Trier Hansen Kalaallit Nunaanni Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit Siunnersuisoqatigiit sinnerlugit, Nunani tamalaani Isumaqtigiissutit Meeqqap Pisinnaatitaaffiinu sunniutaannik misissuineq, 2014, qupperneq 17, uani nassaarineqarsinnaavoq: <http://humanrights.gl/wp-content/uploads/2016/01/>

- Gennemgang-af-internationale-konventioners-betydning-for-barnets-rettigheder.pdf.
- 90 Inerisaavik, Inuttut ineriartornermut ilinniartitsinermi pilersaarut, 2002, uani nassaarineqarsinnaavoq: http://www.inerisaavik.gl/fileadmin/user_upload/Inerisaavik/Laereplaner_dk/ynkste_dk/PU_A_B_y_DK.pdf
- 91 Aningaasaqarnermut, isumaginninnermut kulturikkullu pisinnaatitaaffiit pillugit Isumaqatigiissut (1966)
- 92 OHCHR, CESCR General Comment No. 13: The Right to Education (Art. 13), qupperneq 5.
- 93 Meeqqat pillugit Isumaqatigiisummi artikel 28 (1) b) aamma c).
- 94 Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik, Inuiaqatigiit Ilinniarsimanerat 2019, uani nassaarineqarsinnaavoq: <https://stat.gl/publ/da/UD/202007/pdf/Befolkningens%20uddannelsesprofil%202019.pdf>.
- 95 Naalakkarsuisut, Ilinniartitaanermut pilersaarut II, 2017, qupperneq 31, uani nassaarineqarsinnaavoq: <http://naalakkarsuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Publications/Uddannelse/NYUddannelsesplan%202017%20web.pdf>.
- 96 EU Multiple Framework Contract Beneficiaries Programme, Study of Dropout and Completion at Vocational Education and Training Programmes in Greenland, 2015, side 76, uani nassaarineqarsinnaavoq: <https://naalakkarsuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Attached%20Files/Uddannelse/Study%20of%20dropout%20and%20completion%20at%20Vocational%20Education%20and%20Training%20programmes%20in%20Greenland%20DK.pdf>.
- 97 Naalakkarsuisut, Svar på § 37 spm. 058 vedr. bl.a. optag og frafald på GUX, 13. februar 2017.
- 98 United Nations Committee of the Rights of the Child, Consideration of reports submitted by States parties under article 44 of the Convention - Fifth periodic reports of States parties due in 2016 – Denmark, 14. oktober 2016, CRC/C/DNK/5, side 32, uani nassaarineqarsinnaavoq: [https://www.refworld.org/publisher,CRC,STATEPARTIESREP,DNK,587cd7e84,0.html](https://www.refworld.org/publisher/CRC,STATEPARTIESREP,DNK,587cd7e84,0.html).
- 99 MIO, Parallel Report to the Committee on the Rights of the Child (CRC), 2016, qupperneq 29, uani nassaarineqarsinnaavoq: https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CRC/Shared%20Documents/DNK/INT_CRC_NGO_DNK_26188_E.pdf.
- 100 GUX Nuuk, "Tunniutiinnaqqissanngilanga" – Kalaallit Nunaanni Ilinniarnertuunngorniarfinni ilinniartunik piginniinnarniarneq – Nuummi ilinniarnertuunngorniarfimmi unitsitsinnartarnernik aamma ilinniartunik piginniinnarniarnermut periusissianik misissuineq, 2017, qupperneq 12, uani nassaarineqarsinnaavoq: <https://naalakkarsuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Attached%20Files/Uddannelse/DK/GU/Frafald%20%20Fastholdelse%20GUX%20Nuuk%202017%20kort%20versionDK.pdf>.
- 101 Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliap isumaliutersuutaa 2011, Pigissaarnissarput atugarissaarnissarpullu massakut iliuuseqarfigineqartariaqarput, 2011, qupperneq 126, uani nassaarineqarsinnaavoq: <https://naalakkarsuisut.gl/~media/Nanoq/>

- [Files/Attached%20Files/Finans/DK/Betaenkning/Skatte%20og%20Velf%C3%A6rdskommissionens%20bet%C3%A6nkning%20Marts%202011.pdf.](#)
- 102 EU Multiple Framework Contract Beneficiaries Programme, Study of Dropout and Completion at Vocational Education and Training Programmes in Greenland, 2015, side 66, uani nassaarineqarsinnaavoq: <https://naalackersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Attached%20Files/Uddannelse/Study%20of%20dropout%20and%20completion%20at%20Vocational%20Education%20and%20Training%20programmes%20in%20Greenland%20DK.pdf>.
- 103 Naalackersuisut, Ilinniartitaanermut Pilersaarut II, 2017, qupperneq 23, uani nassaarineqarsinnaavoq: <http://naalackersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Publications/Uddannelse/NYUddannelsesplan%202017%20web.pdf>.
- 104 Naalackersuisut, Naalackersuisut Ilinniartitsinermit periusissiat: Ilinniartitaaneq – Siunissatsinnut matuersaat, 2015, qupperneq 9, uani nassaarineqarsinnaavoq: https://naalackersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Attached%20Files/Uddannelse/DK/Uddannelsesstrategi/2015_maj_Uddannelsesstrategi_endelig.pdf.
- 105 Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfik Ilinniartitaaneq, Naammassineqanngilaq ACE International Consultants.
- 106 Tilioq, Innarluuteqarneq aamma ilinniartitaaneq pillugu allakkiq, 2020. Uani nassaarineqarsinnaavoq: <https://tilioq.gl/vidensbank/handicaptalsmandens-aarsberetninger/>. Aamma takuuk Tilioq, Atuarfitalak naammaginangilaq – atuartunut tamanut atuarfimmi kivitsinermit pisariaqartitsivugut, 9. juni 2018, uani nassaarineqarsinnaavoq: <https://tilioq.gl/den-gode-skole-er-ikke-god-nok-vi-har-brug-for-et-skoleloeft-for-alle-elever-2/>.
- 107 Inuit Pisinnaatitaaffiini Ilinniartitsineq aamma Atuartitsineq pillugu NP-mi Nalunaarutaa, 2011, art. 3 aamma 7
- 108 Inuit Pisinnaatitaaffiini Atuartitsineq pillugu NP-p Nunarsuarmi pilersaarutaa, Iliussissatut pilersaarut, Immikkoortoq siulleg, 2006, pkt II B aamma Appendix A-E.
- 109 Charline Amdisen-Bossen il.il., Persorsaaneq – perorsaasup tunngaviumik sulineranut ilisaritsineq, 2015, qupperneq 433ff.
- 110 Inuit Pisinnaatitaaffiini Atuartitsineq pillugu NP-p Nunarsuarmi pilersaarutaa, Iliussissatut pilersaarut, Immikkoortup aappaa, 2012, imm. 16 aamma 29
- 111 Council of Europe, Charter for Democratic Citizenship Education and Human Rights Education, 2010.
- 112 Naalackersuisut, Ilinniartitaanermut Pilersaarut II, 2017, qupperneq 26, uani nassaarineqarsinnaavoq: <http://naalackersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Publications/Uddannelse/NYUddannelsesplan%202017%20web.pdf>.
- 113 Ilinniarnermik Ilisimatusarfik, Meeqqat Atuarfianni ilinniartitsisoq, ilinniartitsisut bacheloringorniarneq, 2018, ilinniarnernup aqqissugaanera qupperneq 5.
- 114 Ilinniarnermik Ilisimatusarfik, Meeqqat atuarfianni ilinniartitsisoq, Ilinniarnernup aqqissugaanera, Ilinniartitsisut bacheloringorniarneq, 2018, qupperneq 5, 15 aamma 42.

- 115 Inuiaqatigiilerinermik, Aningaasaqarnermik Tusagassiornermillu Ilisimatusarfik, Ilinniarnernup aaqqissugaanera, Isumaginninnermik Siunnersortitut bachelorinngorniarneq, , 2016, qupperneq 16.
- 116 2018-imut Aningaasaqarnermut Inatsit pillugu Siumut, Inuit Ataqatigiit aamma Partii Naleraq akornanni isumaqatigiissut, 15. november 2017, qupperneq 13.
- 117 PI/SPS Perorsaarnermik Ilinniarfik Ilulissat, Ilinniarnermi najoqqutassat – Isumaginninnermi perorsaasutut professionsbachelorinngorniarneq, 2017, qupperneq 25-26, uani nassaarineqarsinnaavoq: <http://pi.sps.gl/wp-content/uploads/2018/01/Studieh%C3%A5ndbog-SPU-aug.-2017.pdf>.
- 118 PI/SPS Perorsaarnermik Ilinniarfik Ilulissat, Ilinniarnermi najoqqutassat – Isumaginninnermi perorsaasutut professionsbachelorinngorniarneq, 2017, qupperneq 25-26, uani nassaarineqarsinnaavoq: <http://pi.sps.gl/wp-content/uploads/2018/01/Studieh%C3%A5ndbog-SPU-aug.-2017.pdf>.
- 119 Perorsaarnermik Ilinniarfimmik oqarasuaatikkut oqaloqateqarnermit paasissutissat ulloq 8. november 2017.
- 120 PI/SPS, Kalaallit Nunaanni najugaq qimannagu Isumaginninnermi perorsaasutut ilinniagaq, qupperneq 13, uani nassaarineqarsinnaavoq: <https://docplayer.dk/30136213-Studieordning-pi-sps-decentral-socialpaedagoguddannelsen-groenland.html>.
- 121 PI/SPS, Kalaallit Nunaanni najugaq qimannagu Isumaginninnermi perorsaasutut ilinniagaq, qupperneq 22, uani nassaarineqarsinnaavoq: <https://docplayer.dk/30136213-Studieordning-pi-sps-decentral-socialpaedagoguddannelsen-groenland.html>.
- 122 PI/SPS, Kalaallit Nunaanni najugaq qimannagu Isumaginninnermi perorsaasutut ilinniagaq, qupperneq 28, uani nassaarineqarsinnaavoq: <https://docplayer.dk/30136213-Studieordning-pi-sps-decentral-socialpaedagoguddannelsen-groenland.html>.
- 123 UN Human Rights Council, Resolution A/HRC/RES/13/15 on the United Nations declaration on human rights education and training, 19. december 2011, artikel 8, imm 1 aamma artikel 3, imm. 2.
- 124 UN General Assembly, 'Revised draft plan of action for the first phase (2005-2007) Section B Stages of the implementation strategy', og UN General Assembly, Plan of Action for the second phase of the World Programme for Human Rights Education, <http://www.ohchr.org/EN/Issues/Education/Training/WPHRE/SecondPhase/Pages/Secondphaseindex.aspx>.
- 125 Inuit Pisinnaatitaaffii pillugit NP-mi Ataatsimiititaliarsuaq aamma UNESCO, 2012, Human Rights Education in Primary and Secondary Schools – A Self-Assessment Guide for Governments, <https://www.ohchr.org/documents/publications/selfassessmentguideforgovernments.pdf>.
- 126 Naalakkersuisut, Ilinniartitaanermut Pilersaarut II, 2020, qupperneq 25, uani nassaarineqarsinnaavoq: <https://naalakkersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Attached%20Files/Uddannelse/DK/Uddannelsesplaner/Uddannelsesplan%2011%202020%20Final%20031120.pdf>.

INUIT
PISINNAATITAAFFIINUT
INSTITUTI